

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Timon Ramaker, Utrecht

Inflatie van het woord

Extreem geweld waar lachend bij gebabbeld wordt. Het is (nog) geen trend, maar recent zijn er twee films uitgekomen die geweld nogal onverschillig portretteren. 'Natural Born Killers' van Oliver Stone en 'Pulp Fiction' van Quentin Tarantino.

De eerste film gaat over een jong stel geliefden dat moordend door de States raast en waarbij door toedoen van de media beiden publiekslievelingetjes en helden worden. In de Tarantino's film slachten killers, al keuvelend over koetjes en kalfjes, eveneens anderen af. Anders dan de gangbare geweldsfilms wijzen ze erop dat er met woorden iets grondig mis is. Media-taal is manipulatief en alledaagse taal is triviaal en beide hebben – anders dan geweld – niks meer met het echte leven te maken.

De moderne maatschappij is vol taal. Talk-shows en babbel-boxen, een toenemend aantal boeken en tijdschriften, 'permanent education' ... ze doen allemaal een beroep op die ingewikkelde verwerkingscentrale in onze hersenpan. Maar zegt al deze info ons nog wel wat? Het succes van bijvoorbeeld reclame ligt dan ook niet zozeer in wat ze zegt, maar in hoe ze dat doet. Als advertenties appelleren aan verlangens naar liefde of geborgenheid en drijfveren als seksualiteit en agressie, dan maakt de boodschap misschien nog kans om opgepikt te worden. Anders gaan ze in de info-overvloed ten onder, want gepraat is alom aanwezig. Televisie, radio, tijdschriften, telefoon en internet. Alles lijkt ingeschakeld.

Aanvankelijk leefde er sterk de hoop dat een informatie-maatschappij een goede samenleving dichterbij kon brengen. Maar helaas. Het ziet er niet naar uit dat we met info het gouden ei gevonden hebben. Stone laat zien dat

er iets grondig scheef zit in een media-maatschappij.

Roomsoezen

Wat is er dan aan de hand? Ten eerste is er gewoon te veel. Meer van iets is niet altijd beter. Economie-lesboekjes spreken van de wet van afnemende meeropbrengst. Daarmee bedoelen ze dat als je van roomsoezen houdt je graag een tweede wilt, maar een derde je al minder interesseert en je voor een vierde al helemaal niet meer warmloopt. Met informatie heb je ook zo iets. Op een gegeven moment heb je je informatie-tax gehad. Je zit vol. Info-overkill.

De hoeveelheid informatie neemt toe, maar de kwaliteit ervan neemt af. Woorden worden op zichzelf minder waard. 'Betekenis-inflatie' kun je dit noemen. Want wat heb je nou aan woorden? Er zijn er zoveel. Voor het een het ander. Woorden krijgen in deze ontwikkeling een cliché-karakter. Ze versoepelen het contact tussen mensen, maar de inhoudelijke waarde ervan is erg vaag. „Hoe gaat het met je?“ „Goed. En met jou?“ En dus nemen velen met woorden alleen geen genoegen meer.

Maar daarmee zijn we er nog niet. Er is in onze postmoderne cultuur namelijk een fundamenteel wantrouwen in het woord ontstaan. Er is grote twijfel of de lezer of hoorder wel ooit achter de bedoeling van de schrijver of spreker van een woord kan komen. Wat rest zijn de verschillende interpretaties ervan. Iedere lezer creëert zijn of haar eigen tekst.

Wantrouwen

Deze scheiding van woord en zaak is de zondeval van onze cultuur. Het wantrouwen van het woord, zo paradoxaal als we naar het informatie-aanbod kijken, is wijdverbreid. Dit wantrouwen gaat diep en het woekert

voort. In politiek, kerk en film. Waar kun je dan echter nog van op aan? Zijn er misschien andere handelingen van ons die onze ware bedoelingen verraden? Zoals de rode bloes die op iemands wangen verschijnt, verradt dat hij of zij verlegen is. Als we niet zo maar van een woord uit kunnen gaan, dan kunnen we misschien naar zulke symptomen kijken. Want die liegen tenminste niet! Stone onderzoekt daarom in zijn film of agressie niet eerlijker is dan woorden. Is er in zo'n directe ervaring geen beter contact met de wereld mogelijk? De inhoud van dit contact is in de films van Tarantino en Stone echter wel erg leeg... Ik word er niet vrolijk van.

Gebroken

Er is dus onmiskenbaar wat aan de hand met woorden. Ze zijn niet meer vanzelfsprekend. Dat is het grote gelijk van de postmoderne visies op taal. Taal is geschapen en als onderdeel van de geschapen werkelijkheid even gebroken als bijvoorbeeld sociale relaties. Soms krijg je de indruk dat taal voor vele christenen een uitzonderingskarakter heeft gehad. Dat hebben we hoop ik nu wel gehad. We kunnen niet terug naar een voor-kritische visie op taal waar een woord simpel verwijst naar een ding, maar moeten evenmin met postmoderne profeten meebrullen dat er in taal geen communicatie mogelijk is. Taal gaat ergens over. Onze babylonische cultuur schreeuwt keihard om verlossing van de taal. De praktische consequenties van het volgen van Jezus zijn hier cruciaal: wat minder babbelen en staan voor wat we zeggen. Het klinkt zo simpel, maar het is vreselijk belangrijk dat in een tijd waar er zo'n wantrouwen naar het woord is, de werkelijkheid van onze woorden zichtbaar is. Opdat woorden weer opnieuw gaan leven.

in dit nummer

3 R. Brands, **De 12-jarige Jezus** 4 J. Mudde, **Kinderen aan het Avondmaal?** 7 W. Smouter, **Jezus Christus is van boven** 8 H. Algra, **Wij behandelen, maar God geeft de genezing** 10 J.K.W. Luth, **Apostolische Geloofsbelijdenis** 12 P.J. van Kampen, **In memoriam: Prof. drs. Van der Meer** 15 M. Janssens, **Dominees naar Israël** 16 B. Wielenga, **Zending: En laat de jonge weduwen trouwen** 17 H. Algra, **Meedoen of niet mee mogen doen?**

39e jaargang – nr. 1 – 13 januari 1995

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 63 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

H. Algra, Den Helder

Informatieboekje 1995

Nogmaals: het Informatieboekje 1995. Als alles mee zit, zal dit boekje in april 1995 verschijnen. De uitgever is – sinds de verschijning van het eerste (toen nog losbladige) Informatieboekje – uitgeverij Buijten & Schipperheijn in Amsterdam.

In een vorige bijdrage in 'Opbouw' werd gevraagd om opgave van het oude en het nieuwe telefoonnummer. Zoals inmiddels bekend mag worden verondersteld, worden in een groot deel van Nederland dit jaar nieuwe (vaak kortere) netnummers en (lange-re) abonneenummers ingevoerd. Uit latere informatie bij de PTT blijkt echter dat voorlopig ook het oude telefoonnummer nog gebruikt kan worden. Het is dus, achteraf bezien, niet nodig om uw nieuwe telefoonnummer te vermelden. Dit zal uiteraard wel gebeuren in het Informatieboekje 1996. De scriba's van de kerken zijn inmiddels van deze gewijzigde informatie op de hoogte gebracht.

Eindredakteur en uitgever houden zich nog steeds aanbevolen voor berichten vanuit de plaatselijke kerken, alsmede voor informatie vanuit de organisaties die ten dienste staan van onze kerken. Hoe beter de informatiestroom naar de uitgever is, hoe adequater het Informatieboekje een beeld kan geven van datgene wat gaande is in onze kerken. Wanneer er weinig informatie komt vanuit de plaatselijke kerken of vanuit de betrokken organisaties (bijvoorbeeld op het gebied van zending en hulpverlening en commissies die zijn ingesteld door de Landelijke Vergadering), zal ook de vermelding in het jaaroverzicht van het Informatieboekje 1995 summier zijn.

U kunt uw informatie deze maand nog toesturen aan het adres van de uitgever:

*Uitgeverij Buijten & Schipperheijn B.V.,
Valkenburgerstraat 106, 1011 NA Amsterdam, telefoon (020)-6236612*

In de komende nummers (o.a.):

M.R. v.d. Berg, Vragen van toen – vragen van nu
M.R. v.d. Berg, Brutaal geloof
M.R. v.d. Berg, Zoeken en gevonden worden
M.R. v.d. Berg, Sabbat en zondag
F.H. Blokhuis, Jeugd op de kerkeraad-sagenda
G. v.d. Brink, Doopformulier (herziene versie)
G. v.d. Brink, Schuldig lijden en de dienst der barmhartigheid
Anneke Elzinga, Brieven
R.R. Ganzevoort, Hoe houden we de kerk bij de jeugd
D. Holwerda, Johannes over Johannes
D. Holwerda, Petrus over de zondvloed
Johan Klein, Vijf jaar na de val van de muur

Casper Koolsbergen, Hans Anders
G. de Lange, Verlangen naar een opwekking
W.J. van der Linde, Gezin – zin of geen zin
A. Troost, Theologische scheppingleer
J.H. Veefkind, Niet door geweld maar door geest
J.H. Veefkind, Het bloed der martelaren is een zaad
J.H. Veefkind, Buiten de kerk geen zaligheid
M. Vrijmoeth-de Jong, Ik geloof
H. Wierenga, Levensbeëindigend handelen bij pasgeborenen
C.N. v.d. Ziel, Achtergebleven? Ander nieuws uit Zuid-Suriname

R. Brands, Middelburg

De 12-jarige Jezus in de tempel

„Wist gij niet, dat Ik bezig moet zijn met de dingen mijns Vaders?“ (Luk. 2:49)

Eenzaamheid en zelfstandigheid

Menselijk gesproken zouden we kunnen zeggen, dat zich in het leven van de jonge Jezus een moment van grote eenzaamheid heeft voorgedaan: Toen hij als 12-jarige jongen met zijn ouders naar gewoonte mee optrok naar Jeruzalem voor het Paasfeest en vanaf toen gold als 'zoon der wet', d.w.z. dat hij zich nu voortaan zelfstandig moest gaan houden aan de bepalingen van de wet met meer vrijheid van de kant van zijn ouders, werd hij, geboeid als hij was door de dingen, die hij in de tempel aantrof, a.h.w. door zijn ouders in de steek gelaten. En dan kunnen we ons afvragen of dat nou opzettelijk gebeurd is, als een soort eerste blijk van de vrijheid of zelfstandigheid of dat Jezus zelf bewust die eenzaamheid gezocht heeft.

Verder zouden we kunnen vinden dat die leeftijd van 12 jaar wel erg jong is om zelfstandig te kunnen gaan beslissen over hoe men zijn leven moet inrichten.

Nog verder zouden we kunnen gaan als we ons afvragen of mensen überhaupt wel in staat zijn zelfstandig te beslissen, hoe ze hun levensweg moeten gaan.

Uiteindelijk moeten we concluderen dat het 'm niet in de leeftijd zit, maar ergens anders:

Zelfstandig zijn weg door het leven gaan, kan alleen als we bezig zijn met de dingen des Vaders. Dat is het geheim van alle zelfstandigheid. Jezus was daarmee op 12-jarige leeftijd begonnen.

Met grote vreugde

Wat Jezus allemaal gezien heeft in de tempel wordt ons niet met zoveel woorden verteld, maar we weten wel, wat zich in de regel zo op het tempelplein afspeelde: het was Paasfeest en dus werd er een lam geslacht. Jezus zal zeker als 12-jarige 'zoon der wet' geweten hebben, hoe dat Paaslam herinnerde aan de geschiedenis van het volk Israël in Egypte, het bloed van het lam, dat aan de deurposten was aangebracht, zodat de verderfengel voorbijging: het lam geslacht in de plaats van mensen.

We weten niet in hoeverre Jezus toen al begrepen zal hebben dat Hij als het Paaslam eens geslacht zou worden in de plaats van de mensen. Maar één ding weten we wel: Jezus zal zich aan de wet, de geboden, de bevelen van Zijn vader onderwerpen, wat die ook mogen zijn, omdat Hij Zijn Vader liefheeft. De 'zoon der wet' heeft de wet in zijn hart gegrift en zal die wet met grote vreugde volbrengen.

Verder zal Jezus ook grote vreugde beleefd hebben aan de dank- en lofoffers, die in de tempel gebracht werden

en aan het horen van de tempelliederen.

Naast vreugdevolle zaken zal Jezus ook grote oneerbiedigheid gezien hebben in de tempel: kopen en verkopen, wisselen van geld in onverschillige vanzelfsprekendheid. Of het zien van dat oneerbiedige gedoe Jezus' vreugde getemperd heeft, wordt ons niet verteld, maar het zou heel goed kunnen. Wij zouden dat heel goed kunnen begrijpen, want onze oorsprong ligt uiteindelijk in het paradijs, waar de wet van God het één en het al was: Hem dienen en liefhebben. En nog steeds is dit het ware mens-zijn: God liefhebben en dienen en aanbidden.

Zo kunnen/mogen ook wij echt mens zijn, zelfstandig onze levensweg gaan, als 'zonen (en dochters) der wet'. En dan is de wet niet een last of zwaar juk, maar een zaak van grote vreugde.

Vanzelfsprekendheid

Naast een zaak van grote vreugde was het bezig zijn in de dingen des Vaders voor Jezus ook een zaak van vanzelfsprekendheid. Dat kwam vooral uit in de gesprekken met de leraren in de tempel en de reactie van de leraren: Zij stonden verbaasd over Zijn verstand en Zijn antwoorden. Jezus zal niet als een volwassene gesproken hebben, maar als jongen van 12 jaar. En in de antwoorden, die Hij gaf op de misschien wel spitsvondige vragen van de wijze mannen, kwam de liefde voor de dingen van Zijn Vader zo eenvoudig uit, dat het verbazing wekte bij de betrokkenen en de omstanders. Ook vandaag nog kan zo'n eenvoudige vanzelfsprekende liefde voor God en Zijn gebod verbazing wekken bij omstanders. In eenvoudigheid was Jezus zo bezig met de dingen Zijns Vaders. Dat was voor Hem vanzelfsprekend.

De tempel in de hemel

Toen Jozef en Maria uiteindelijk een eind kwamen maken aan de eenzaamheid van hun kind, en ontsteld vroegen: kind, waarom heb je ons dat nu aangedaan? we hebben je met smart gezocht!, – toen was het voor Jezus vanzelfsprekend dat Hij zei: Mij zoeken? och, dat hoeft niet, want ik ben nu een 'zoon der wet', ik ben steeds bezig met de dingen van Mijn Vader, die ik liefheb; dan verdwaalt een mens niet!

Op onze vraag, vandaag de dag gesteld: hoe kan een kind van 12 jaar zo zelfstandig zijn weg gaan?, kan het antwoord alleen maar zijn dat dat alleen maar kan door, ook vandaag, je hand te leggen in die van de hemelse Vader! En dat geldt voor volwassenen natuurlijk net zo goed! Want die weg, die een mens gaat, leidt naar de tem-

pel in de hemel, waar God woont.

Want 21 jaar na Zijn eerste verblijf in de tempel is Jezus als het Paaslam gestorven en is het gordijn van de tempel gescheurd: de toegang tot God is vrij.

Laten ook wij dan met vrijmoedigheid tot God gaan en bezig zijn met de dingen van onze hemelse Vader. Dat is een zaak van grote vreugde, en tegelijk eigenlijk ook heel vanzelfsprekend.

J. Mudde, Enschede

Kinderen aan het avondmaal?

Stel, we verblijven met ons gezin een week-end in de buurt van Dordrecht. 's Zondags gaan we met het gezin naar de Ned. Geref. Kerk ter plaatse en wat dan? Laten we onze kinderen wel of niet deelnemen aan de wekelijks terugkerende avondmaalsviering te Dordrecht? We hebben het ons wel eens afgevraagd. Om te beginnen zouden de kinderen daar natuurlijk op voorbereid moeten worden en het zelf ook moeten willen, maar is dat het geval, dan zullen wij ze van harte in de gelegenheid stellen samen met ons en de andere gemeenteleden aan de maaltijd van de Here deel te nemen.

Maar dan zijn we weer terug in de eigen gemeente van Enschede-Zuid en wat doe je dan? Een pleidooi voeren voor 'kinderen aan het avondmaal'? Het gesprek hierover openbreken? Nee, niets van dat alles, zelfs geen poging in die richting. Wat mij betreft blijft alles zoals het was en is en tijdens de catechisatie verdedig ik met een goed geweten en evenzeer van harte, dat er goede redenen zijn om tot de viering van het heilig avondmaal slechts toe te laten degenen die belijdenis van hun geloof hebben afgelegd.

Zo op het eerste gezicht heeft deze gedachtengang iets inconsequents en halfslachtigs. Wat ben je nu, voor of tegen kinderen aan het avondmaal? Erg principieel ligt het m.i. inderdaad niet. De deelname van kinderen aan de avondmaalsviering is niet onbijbels, zeker geen dwaalleer, maar evenmin aanbevelenswaardig en nog veel minder een *must*. Hoewel er ook voor kinderen plaats aan tafel inruimd mag worden, gaat mijn voorkeur uit naar het handhaven van de trits 'doopbelijdenis-avondmaal'.

Schriftberoep

Sinds ds. G. Visee in 1965 een pleidooi voerde voor de deelname van kinderen aan de maaltijd van de Here, zijn er in de loop van de tijd verschillende predikanten geweest die hun zienswijze op dit onderwerp publiek uiteen hebben gezet. Heel recent nog pleitte ds. J.J. van Es ervoor kinderen bij de viering te betrekken, zonder hen aan de viering deel te laten nemen. Ook ik wil in dit artikel een duit in het zakje van de bezinning doen. Mijn interesse gaat echter niet alleen uit naar het onderwerp als zodanig, maar mede naar de manier waarop anderen hun gedachten vormen, vooral naar de argumenten die ze vinden in de Bijbel en de konklusies die aan die argumenten verbonden worden. Zowel voorals tegenstanders immers beroepen zich op de Schrift. Heel zorgvuldig wordt de Schrift afgetast, 'gescand' op alles wat voor een standpuntbepaling van belang kan zijn. Op basis van de zo gevonden gegevens wordt vervolgens de eigen positie bepaald. Zo moet dat ook, zo moet het blijven en ook ik zal dit artikel deze weg gaan. Maar op één punt verschilt mijn ge-

dachtengang van wat ik totnogtoe gelezen heb. Het resultaat van de exegese valt wat mij betreft niet samen met het resultaat van de bezinning. Het is m.i. geoorloofd – niet uit eigenwijsheid of ongehoorzaamheid jegens de Schrift – je naast de exegese van de relevante passages af te vragen: zijn er nog andere argumenten die een rol mogen spelen bij de standpuntbepaling? Andere argumenten, die ook van hoog bijbels gehalte zijn? Dat is de invalshoek van dit artikel.

Nu eerst een overzicht van de bijbelse gronden die door anderen worden aangevoerd voor of tegen toelating van kinderen tot het heilig avondmaal. Binnen onze kerken zijn een tweetal gedachtenlijnen aanwijsbaar.

Kinderen aan de Pascha-maaltijd

Voorstanders benadrukken de nauwe relatie tussen de Pascha-maaltijd en de avondmaalsviering. De Pascha-maaltijd immers is uitgangspunt voor de instelling van het heilig avondmaal. En van de Here Jezus staat geschreven: „... want ook ons Pascha (paaslam) is voor ons geslacht, namelijk Christus” (1 Kor. 5:7). Het avondmaal ligt dus in het verlengde van de Paas-maaltijd, is daarvan de vervulling. Hierin zien sommigen een belangrijk bijbels argument om ook kinderen aan de maaltijd des Heren te laten deelnemen, aangezien de kinderen (zie Ex. 12, m.n. :26) aan de Pascha-maaltijd deelnamen. De Pascha-maaltijd was geen maaltijd voor een select groepje ingewijden, maar een familiegebeurtenis.

Een andere lijn die zich van het Oude naar het Nieuwe Testament laat doortrekken is de lijn van het verbond. Het heilig avondmaal is een *verbonds*-maaltijd. Zegt de Here niet, nadat Hij over de beker de dankzegging heeft uitgesproken: „Drinkt allen daaruit, want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden...” (Mat. 26:28)? Zoals de HERE op de Horeb met het gehele volk een met bloed bekrachtigd verbond sloot (Ex. 24:8), zo sluit de Heiland een nieuw verbond in zijn bloed met het gehele nieuwe verbondsvolk en het heilig avondmaal is daarvan teken en zegel. Het avondmaal is – net als de doop, een teken, niet allereerst van het door ons beleiden geloof, maar van het nieuwe verbond dat God in Christus heeft opgericht. De goede, bijbelse argumenten waarmee wij de kinderdoop verdedigen, zijn dus ook van toepassing op de deelname aan het avondmaal.

Onderscheidingsvermogen

Degenen die gereserveerd staan tegenover kinderen aan het avondmaal wijzen vooral op 1 Kor. 11:17-34, m.n.

:27-29. Paulus probeert hier de Korinthiërs ervan te overtuigen dat hun avondmaalspraktijk volstrekt in strijd is met de essentie van het avondmaal. Middels brood en beker immers kom je heel direkt in aanraking met de Here Jezus Zelf, met zijn verbroken lichaam, zijn vergoten bloed. De drinkbeker der dankzegging is gemeenschap met het bloed van Christus. Het brood dat wij breken gemeenschap met het lichaam van Christus (1 Kor. 10:16). Door die gemeenschap met Christus komen we ook in een heel nauwe relatie tot elkaar: Omdat het één brood is, zijn wij, hoe velen ook, één lichaam. (1 Kor. 10:17). Wie aan de viering deelneemt moet zich deze dingen bewust zijn. Is hij/zij niet van dit besef doortrokken en eet en drinkt iemand op onwaardige wijze, dan vergriipt hij zich aan het lichaam en bloed van Christus. Het vermogen om jezelf onder geestelijke kritiek te stellen is daarom een vereiste: Wie eet en drinkt eet en drinkt zichzelf een oordeel als hij het lichaam niet onderscheidt. Wat dat ook precies mag betekenen, 'het lichaam onderscheiden' – ziet dat op het lichaam van Christus of op de gemeente – is niet zo heel belangrijk. Feit blijft, dat voor de deelname aan de maaltijd van de Here nodig is het vermogen om als het ware afstand te nemen van jezelf en je gedrag kritisch onder de loupe te nemen. En dat is iets wat kinderen nog moeten leren. Kinderen zijn nog in ontwikkeling, zijn nog niet tot 'de jaren des onderscheids' gekomen en kunnen om deze reden dus niet deelnemen aan de maaltijd van de Here.

Ook overigens degenen die tégen kinderen aan het avondmaal zijn, zien het avondmaal als een verbondsteken, net als de doop. Maar zij benadrukken meer het verschil tussen beide tekenen dan de overeenkomsten. Aan het verbond van God met ons zitten immers twee kanten? De eerste is dat het eenzijdig van God uitgaat, helemaal teruggaat op zijn initiatief. De andere, dat wij mensen ook werkelijk uit het verbond moeten leven. Gods initiatief wil aankomen, het Woord vraagt antwoord. Het verbond is eenzijdig in zijn ontsta-an, tweezijdig in zijn bestaan. In het sacrament van de doop zou dan vooral Gods eenzijdig initiatief tot uiting komen. In het sacrament van het avondmaal vooral de tweezijdigheid van het verbond, Woord en antwoord ineen. Twee tekenen en zegelen van Gods verbond, maar elk met een eigen accent. De één op het woord, de ander op het antwoord.

Sterkste papieren

Ik weet niet hoe het anderen vergaat als ze deze argumenten beluisteren, maar ik vind ze allebei wel wat hebben. Toch, beperk ik me tot het luiste-

ren naar de Schrift, dan meen ik dat het toelaten van de kinderen tot de avondmaalstafel de sterkste, exegetische papieren heeft. Niet dat ik dat met 100% zekerheid kan zeggen: nergens in de Bijbel staat het met zoveel woorden. Maar een tweetal Schriftgegevens die nog niet eerder bij de bezinning betrokken zijn geweest, doen wat mij betreft de balans doorslaan.

1 Korinthiërs 10:1-5

Allereerst wil ik wijzen op 1 Kor. 10:1-5, waar staat geschreven: Want ik stel er prijs op, broeders, dat gij weet, dat onze vaders allen onder de wolk waren, allen door de zee heengingen, allen zich in Mozes lieten dopen in de wolk en in de zee, allen hetzelfde geestelijke voedsel aten en allen dezelfde geestelijke drank dronken, want zij dronken uit een geestelijke rots, welke met hen meeging, en die rots was de Christus. En toch heeft God in het merendeel van hen geen welgevallen gehad, want zij werden neergeveld in de woestijn.

De weg van het volk Israël door de Schelfzee en door de woestijn wordt hier het nieuwtestamentische Godsvolk tot voorbeeld, tot waarschuwend voorbeeld gesteld. En om de waarschuwing zo sterk mogelijk te laten overkomen aktualiseert de apostel de 'oude' geschiedenis. Oud en nieuw vloeien in elkaar over. Dat kan, want in beide is dezelfde Here aan het werk! Zonder een lange omweg te maken vertaalt hij het toen en daar gebeurde naar het voor de lezers herkenbare, zoals ook een predikant in zijn preek door een bepaalde woordkeus een bijbelgedeelte kan toepassen en aktualiseren. Zoals in die tijd de wolk van Gods heerlijkheid, de doortocht door de Schelfzee onder leiding van Mozes, het eten van het manna en het drinken uit de rots omiskembare tekenen waren van Gods overweldigende kracht en liefde en nabijheid, ja, Christus' overweldigende liefde en nabijheid!, zo zijn dat in het Nieuwe Testament de tekenen van doop en avondmaal. Terzijde, dit bijbelgedeelte is één van de heel weinige plaatsen in het Nieuwe Testament waarin doop en avondmaal in een onderling verband zijn samengebracht.

Bij deze tekst een drietal kanttekeningen:

1. Opvallend is, dat doop en avondmaal hier verbonden worden, niet aan besnijdenis en Pascha, maar – meer associatief – aan gebeurtenissen, die je er niet zo heel gauw aan verbinden zou, andere momenten uit de geschiedenis van God met Israël: de bevrijding uit Egypte, de tocht door de woestijn. Ook de Here Jezus heeft in zijn onderricht van Joh. 6:22-59 de betekenis van zijn kruisdood verbonden aan, vergeleken met het manna dat de vaders in de woestijn ontvingen. Daarvan kunnen we leren niet te krampachtig te stellen, dat de doop linea recta vervulling is van de besnijdenis en het avondmaal linea recta vervulling van de Pascha-maaltijd.

Vele andere elementen uit de heilsgeschiedenis komen in beide tot uitdrukking. We moeten voorzichtig zijn uit die inderdaad evidente link die er ligt tussen de Pascha-maaltijd en het avondmaal de konklusie te trekken, dat dus de kinderen deelnamen. Het Pascha heeft niet model voor het avondmaal gestaan. In het avondmaal komen vele lijnen uit het Oude Testament samen die daarin 'in Christus' verwerkt worden.

2. Opvallend vervolgens is de verhouding waarin doop en avondmaal in dit schriftwoord tot elkaar staan. Samen drukken ze hetzelfde uit, namelijk de geweldige, nieuwe werkelijkheid die door het verlossingswerk van Jezus Christus tot stand is gebracht. De gemeente leeft in Christus' werk, leeft uit Christus' werk, zoals Israël leefde in de wonderlijke werkelijkheid van Gods bevrijdende nabijheid. Ik bespeur hier niet, dat in de doop het accent zou liggen op de eenzijdigheid van het verbondsontstaan en dat in de avondmaalsviering het accent ligt op de tweezijdigheid van het verbondsbestaan. Ook als ik verder de schriftgegevens aangaande doop en avondmaal naga, vind ik de accenten zo niet gelegd. Ik zie er een konstruktie achteraf in. Een mooie, verdedigbare konstruktie, maar dan toch een konstruktie achteraf.

3. Tenslotte valt me in dit bijbelgedeelte het kollektieve van de formuleringen op. *Allen* lieten zich in Mozes dopen in de wolk en in de zee, *allen* aten hetzelfde geestelijke voedsel, *allen* dronken dezelfde geestelijke drank. Nu mag uit dat woordje 'allen' alleen niet de konklusie getrokken worden, dat kinderen dus gedoopt werden en dus aan het avondmaal gingen. Van een 'bewijstekst' wil ik niet spreken, omdat Paulus hier heel andere zaken aan de orde stelt en al helemaal niet ons probleem van kinderen aan het avondmaal voor ogen had. Maar de vanzelfsprekendheid waarmee Paulus de lijn doortrekt van het totale oudtestamentische Godsvolk naar het totale nieuwtestamentische Godsvolk, zet wel aan het denken en doet uiteindelijk de balans doorslaan. Zoals tijdens de Uittocht en in de woestijn heel Israël Gods verlossende nabijheid ervoer, zo mag heel de gemeente van Christus dat ook in de tekenen van water, brood en wijn ervaren.

Mijn indruk is dus, dat het Nieuwe Testament de toelating van kinderen tot het avondmaal op geen enkele manier in de weg staat. De geweldige werkelijkheid van Christus' werk mag door het geheel van de gemeente in volheid beleefd en gevierd worden, kinderen inclusief.

Anders aansprakelijk

Maar hoe zit het dan met het jezelf beproeven en het onderscheidingsvermogen van 1 Kor. 11:28,29? Dit vermo-

gen bezitten kinderen toch niet? Dat klopt. Ook de Schrift werkt met het gegeven, dat mensen door ervaringen heen tot het zelfstandig beoordelen van goed en kwaad komen, als het goed is tenminste. In Heb. 5:13 en 14 wordt onderscheid gemaakt tussen kinderen en volwassenen: „De vaste spijs is voor de volwassenen, die door het gebruik hun zinnen hebben geëfend in het onderscheiden van goed en kwaad.” Waaruit duidelijk blijkt, dat het vermogen zelfstandig te onderscheiden tussen goed en kwaad wordt toegeschreven, niet aan het kind, maar aan de volgroeide mens. Ook op Deut. 1:39 en Jes. 7:14-16 zou gewezen kunnen worden. Het is echter de vraag of dit gegeven tegen de toelating van kinderen tot het avondmaal pleit. Eerder meen ik, dat kinderen, juist omdat ze een nog onontwikkeld onderscheidingsvermogen hebben, vrijelijk tot de viering toegelaten mogen worden. Zij kunnen de volle last van die beslissing niet dragen, maar hoeven dat ook niet, daar zijn ze juist kind voor. Nogmaals wil ik wijzen op Deut. 1:39, waar staat geschreven: „En uw kleine kinderen, waarvan gij gezegd hebt: ten roof zullen zij zijn, – en uw zonen, die op dit ogenblik nog geen kennis hebben van goed en kwaad, die zullen daar (in het beloofde land, JMM) komen, ja aan hen zal Ik het geven en zij zullen het in bezit nemen.” De kinderen kwamen niet in de woestijn om met hun weerspannige ouders, omdat ze nog niet tot de jaren des onderscheids gekomen zijn. Zij krijgen daarom vrije toegang tot het beloofde land. 1 Kor. 11:28,29 mag dus niet tegen kinderen aan het avondmaal in het geweer worden gebracht, omdat onderscheidingsvermogen van kinderen niet verlangd wordt.

Doop-belijdenis-avondmaal

En toch, ondanks deze schriftgegevens hoeft wat mij betreft het avondmaal niet voor kinderen opengesteld te worden. Niet dat ik ergens nadrukkelijk voor of tegen ben, het gaat me vooral om wat je dan opgeeft, de trits doop-belijdenis-avondmaal. Die is heel waardevol en op een eigen manier óók heel schriftuurlijk, al moet ronduit worden toegegeven, dat ze zo niet uit de Heilige Schrift komt weglopen. Nergens is ze direkt tot de Schrift herleidbaar, ze is een menselijke konstruktie, een menselijke poging om het leven van de gesetelde gemeente een verantwoorde structuur te geven. Maar desondanks een konstruktie van hoog bijbels gehalte, waarin enkele elementaire schriftgegevens tot hun recht komen.

Aan de ene kant horen kinderen blijkens Gods Woord echt en helemaal bij de gemeente van Christus. De Here Zelf verzekert ons dat ze er bij horen, ze zijn werkelijk opgenomen in Zijn verbond met ons. Om deze reden moeten de kinderen gedoopt worden. God is ons in de keuze voor. Hij heeft voor ons gekozen, hoewel wij nog niet konden kiezen. Hij had ons al lief toen wij nog niets van geloof, hoop en liefde

wisten. Dit is die prachtige, troostvolle rode draad, die we door de hele Schrift zien lopen.

Aan de andere kant echter is het deel uitmaken van het volk van God uiteindelijk geen kwestie van geboorte of afkomst, maar van persoonlijk geloof, van een persoonlijke keuze. Immers, „Allen die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, hun die in zijn naam geloven; die niet uit bloed, noch uit de wil van het vlees, noch uit de wil van een man, maar uit God geboren zijn.” (Joh. 1:12,13). Om het zo te zeggen: geheiligden in Christus (1 Kor. 7:14) moeten nog gelovigen in Christus worden. Het volk van God is een geestelijke grootheid.

Als ouders, als gemeente, weet je dat het gedoopte kind zelf ook nog kiezen moet. Aanvankelijk gaat het vanzelf mee met de ouders naar de kerk, 'Aan moeders hand tot Jezus'. Heel natuurlijk leert het van de ouders te bidden en bijbel te lezen, door de ouders heen te zien tot God, hoop ik tenminste, bid ik. Maar er komt bij ieder kind een levensfase, dat het 'ik' van het kind zich nadrukkelijk losmaakt van de ouders om een 'zelfstandig' ik te worden. Verzelfstandiging, volwassen worden. Dan gaat het er om spannen.

Beantwoordt het kind Gods in de doop gegeven ja-woord, of niet?

In de drieslag doop-belijdenis-avondmaal komen deze twee elementaire bijbelse gegevens – inderdaad, de twee kanten van het verbond – en de ontwikkelingsgang van het kind heel goed tot hun recht. In de doop het volle gewicht van Gods keus voor het kind. In de drempel van de belijdenis die je over moet voordat je deelneemt aan de maaltijd van de Here het gewicht van de persoonlijke keus. En daarom, ondanks het feit dat kinderen op schriftuurlijke grond aan Tafel mogen, meen ik dat er goede redenen zijn om dat niet te doen en 'het systeem' van doop-belijdenis-avondmaal rustig te handhaven.

Ter afsluiting

Ik herinner me, dat ik als jongen van tien, elf jaar ooit op de vraag die altijd voor de laatste tafel van die zondag gesteld wordt (werd?) – „Zijn er nog die met ons de dood van de Here willen verkondigen?” ..(pauze).. „Zo niet, dan zal dit de laatste tafel van deze zondag zijn...” – van de gelegenheid gebruik heb gemaakt om tijdens de pauze hardop 'Ja' door de kerk te zeggen. Dat was wel gemeend, al speelde nieuwsgierigheid een grotere

rol. Wat gebeurde daar toch allemaal vooraan in de kerk? Het was een schouwspel, een mysteriespel bijna, dat zich afspeelde op grote afstand. Gevolg hiervan is, dat ik vanaf de eerste keer dat ik als predikant het avondmaal mag bedienen de kinderen vraag – voorafgaande aan de viering – naar voren te komen. Ze mogen dan aan tafel zitten en ik leg hen uit wat er gebeurt en waarom het gebeurt. Steeds weer anders, met soms wat herhaling. Zo leren ze dat het ook hen aangaat en raken ze er alvast wat vertrouwd mee. Een enkele keer heb ik de neiging om hen even een stukje brood toe te stoppen. Al was het alleen maar om te onderstrepen, dat ze er echt bij horen. Ik doe dat niet, al zou het geen kwaad kunnen. Maar dat er toch nog een beetje afstand blijft is niet erg. Er is nog een drempel die ze over moeten. Van meegaande kinderen, moeten het nog bewust kiezende volwassenen worden.

J.H. Veefkind

Een weg, de weg

- In memoriam 1 -

Hij.

Op de dag dat hij 78 jaar werd – een week voor zijn dood – vroeg hij om voor en met hem te zingen: 'leer mij de weg door U bepaald, dan zal ik die ten einde toe bewaren'. Niet meer kunnen lopen – schuifelen, gedragen worden – en toch een weg zien en die bewaren, ten einde toe...

In een lang leven geleerd.
Amsterdam waar hij actief was. Als jonge man de donkere buurten in om

het evangelie te verkondigen! De Mid-dernachtzending.

De verschrikking van het concentratie-kamp Sachsenhausen. De omzwervingen om weer thuis te komen. De ziekte en de terugkeer in de maatschappij.

Lief en leed in het eerste huwelijk. De dood van zijn eerste vrouw.

De teleurstelling, dat de Gereformeerde Kerken in de oorlogstijd niet de haard van liefde waren geweest die zij hadden moeten zijn. De kerkstrijd, waarin hij uiteindelijk toch koos voor het recht van Christus in de kerk van Christus.

En de vele idealen en teleurstellingen binnen de Vrijgemaakte kring daarna.

Dit alles en veel meer heeft hem geleerd: er is een weg, ook al kun je niet lopen. Een weg door iemand Anders bedacht en aangelegd, bevolen en beloofd.

Hij is die weg.

Zij.

Barmhartigheid – lees ik ergens – betekent 1. dat je kennisneemt van de ellende van een ander; 2. dat je vindt dat dit niet zo mag blijven; en 3. dat je jezelf in de plaats van de ander stelt. Zo bezien is het een daad van grote barmhartigheid geweest dat zij het

besluit nam om met hem te trouwen. Een vrouw die geen moeder was en die toch moeder werd. Zonder ophef en met de beperkte kwaliteiten die zij gekregen had.

Daarom paste zij zo goed bij het soort mensen waar het in de bergrede over gaat. Het leger van de armen van geest – zij die treuren, de zachtmoedigen, zij die honger en dorsten naar de gerechtigheid, de barmhartigen, de reinen van hart, de vredestichters en de vervolgdten terwille van de gerechtigheid. Zeg maar: de stillen in den lande.

Ze vallen niet op. Hun naam komt niet met grote koppen in de krant. Ze doen op een klein plaatsje hun kleine werkzaamheden. Maar ze doen het als volgelingen van hun Heer.

Het is dan ook dit slag mensen dat wordt zaliggesproken, gefeliciteerd. Voor nu – zalig zijn jullie, en voor later – voor jullie zijn grote beloften weggelegd.

Welke beloften? Hunner is het koninkrijk der hemelen, zij zullen vertroost worden, de aarde beërven, verzadigd worden, hun zal barmhartigheid geschieden, zij zullen Hem zien, zij zullen kinderen genoemd worden en nog eens: voor hen is het hemels koninkrijk bestemd.

W. Smouter, Breukelen

Jezus Christus is van boven

'Zeker weten', het nieuwe boek van dr. Kuitert, wemelt van de taal-, stijl- en spellingfouten. De uitgever, die schatten moet verdienen aan deze auteur, had het boek best eens door iemand kunnen laten doorlezen – in plaats van de floppy rechtstreeks in de printer te stoppen.

Met deze kritiek, hoe waar ook, lijkt wel het minst belangrijke gezegd over het nieuwe boek van Kuitert. Maar het hielp me om uit te zoeken wat het nieuwe aan dit boek nu eigenlijk is. In zekere zin was alles immers al gezegd in *'Het algemeen betwijfeld christelijk geloof'*. Dat was zoiets als het maximum aan geloofsleer – voor wie de Bijbel niet aanvaardt als Gods woord. Wat is er nu nog nieuw aan *'Zeker weten'*? Ik heb de indruk dat Kuitert hierin minder gepolijst en meer recht uit het hart neerzet wat er bij hem per saldo aan geloof overgebleven is. De slordige schrijfstijl zie ik dan als een gevolg van gedrevenheid en openhartigheid. „Het is uit nood geboren, gekweld door onzekerheid ben ik op zoek gegaan naar verantwoording voor mijzelf”, en: „Meer dan aan het einde eruit komt heb ik niet in huis, maar ik kan ermee leven en wens de lezers voor wie ik schrijf dat ook toe” (pag. 11v).

Een nevenprodukt

Welke verschillen zie ik met de gepolijste versie, die nu drie jaar oud is? Onder meer dit: het vorige boek liet zich lezen als een poging om op redelijke gronden het gelijk van het christelijk geloof aan te tonen. Maar nu tekent Kuitert kerk, synagoge en moskee als de drie hoeders van één zoektocht naar God. Daarbij heeft elk wel z'n eigen klemtoon, maar wat hen bindt is toch meer, namelijk dat ze samen opkomen voor de persoon-achtige transcendentie van God. Dit betekent, dat God niet ergens in de natuur zit of zo, maar dat Hij een iemand is die boven de zichtbare werkelijkheid uit gaat.

Er valt veel nadruk op dit gemeenschappelijke. Dat brengt onder meer mee, dat Kuitert nu nog relativerender spreekt over de betekenis van Jezus Christus dan hij al deed. Hij zegt erover „dat het in het Christendom om God gaat, net als in het Jodendom en de Islam, en dat Jezus er later bij gekomen is, een nevenprodukt, een noodzakelijk geachte aanvulling van de kant van het Christendom, om te onderstrepen dat God barmhartig is en genadig tegelijk” (pag. 148). Dat u dus niet moet denken dat voor Kuitert alleen de leer over Christus een menselijke greep is. Nee, hij ziet Jezus zelf als een produkt van het Christendom. Een nevenprodukt wel te verstaan. En zelf merkt hij daarover op: „Jezus blijft waar hij was, in het verleden, is be-

perkt tot zijn verleden, en alle innigheid ten spijt: met iemand uit het verleden kun je geen verhouding opbouwen...” (pag. 149). Met het oog op de gesprekken met Jodendom en Islam is dat ook maar beter; we zouden daarin veel verder komen als we ophielden met Jezus als God voor te stellen. Enzovoorts en zo verder.

Het is de uiteindelijke consequentie van de stelling dat we over God niks anders weten dan wat wij mensen samen bedenken. Daar past niet iemand in, die zichzelf de weg, de waarheid en het leven noemt. Dat blijkt in Kuiterts jongste boek duidelijker dan ooit en in die zin kan het misschien een *eye-opener* zijn voor wie dacht dat er in een geloof zonder openbaring ook wel heil te vinden is.

Nooit over Hem

Toch ben ik niet opgelucht over het verschijnen van dit boek, integendeel. De ervaring leert, dat boeken van Kuitert op twee manieren invloed hebben. In de eerste plaats bij mensen die weinig meer dan een flauw benul van het christelijk geloof hebben. Die leven met flarden van Kuitert en kunnen er nu uit meenemen „dat wetenschappelijk bewezen is, dat Jezus de Zoon van God niet is”. Maar veel belangrijker nog is de invloed van Kuitert op oudere mensen die merken dat hun kinderen het geloof de rug toekeerden en die zo graag een alternatief zouden hebben, minder autoritair en meer van beneden, waarmee je weer een basis krijgt om met je kinderen over het geloof te spreken. Dat gaat me zo ontzettend ter harte omdat ik begrijp (hoewel nog niet uit ondervinding) hoe enorm sterk die behoefte is. Zou ik er ver naast zitten wanneer ik hun inzet als volgt samenvat: „ik ben bereid om alle zekerheden uit het geloof kwijt te raken, als ik (samen met m'n kinderen) Christus maar over houd”? Die inzet zou ik me tenminste heel goed kunnen indenken.

Juist voor deze mensen moet *'Zeker weten'* een ontzettende teleurstelling zijn. Zeker, er staan nog wel mooie woorden over Christus in. Maar ten eerste staat er zoveel afbrekends tegenover dat je er niet vrolijk van wordt. En ten tweede, het belangrijkste: Kuitert werkt toe naar een beschrijving van wat er netto overblijft aan geloof nadat je alles geschrapt hebt wat niet meer kan volgens zijn eigen normen. En in dat eindresultaat komt *helemaal niets* van Christus voor, noch van zijn persoon noch van zijn werk. Wat er wel overblijft is nog niet zo eenvoudig te zeggen. Het gaat over mystiek en bevinding en berusting. Over vage en meer concrete dingen, soms over aansprekende dingen, maar nooit over Hem.

Onvermijdelijk?

En was dat nou onvermijdelijk? Kon de zoektocht van Kuitert, die neerkomt op een geloof zonder openbaring, kon die zoektocht nergens anders eindigen dan in een vaag verhaal zonder Christus? Of is hij eenvoudig ontspoord tussen zijn vorige boek en het huidige, zoals iedereen kan overkomen? Ik denk dat het niet anders kon. Als je van beneden af na gaat denken over, ja, zeg maar over zonnen, zielen en het hemelrijk – dan kom je nooit bij Christus uit. Waarom niet? Gewoon: omdat Jezus Christus zó'n verhaal apart is, daar is geen mens ooit op gekomen. Gods eigen Zoon als mens geboren, en dan die Zoon later ook nog eens aan het kruis! En waarom? Om de straf te dragen voor mensen die zondaars waren en zelfs vijanden van God. Daar kom je toch niet op? Of, zoals geschreven staat: „Wat geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord en wat in geen mensenhart is opgekomen, al wat God heeft bereid voor degenen, die Hem liefhebben.” En dat merk je dan ook zodra mensen van alles over God willen bewijzen: ze komen wel bij 'iets als God' maar nooit bij *Christus* uit.

Neem bijvoorbeeld sommige creationisten die op wetenschappelijke manier God willen 'bewijzen'. Een heel ander type dan Kuitert, maar ook met het resultaat dat je hoogstens overtuigd wordt dat er iets als God moet zijn – maar Christus vind je er niet. Zo ook bij Kuitert. Al lang geleden koos hij als slagzin: 'Alle spreken over boven is een spreken van beneden'. En dat betekende dat je de Bijbel niet mag zien als een openbaring van God, maar als een beschrijving van wat mensen vroeger over God gedacht hebben. Daar kun je natuurlijk vrijelijk je eigen gedachten naast en tegenover zetten en dan een geloofsleer ontvouwen die voor mensen van nu niet al te choquerend is. Kuitert's vorige boek is daarvan een succesvol voorbeeld. In die systematische aanpak las je best iets over verzoening en het kruis, zij het zoveel mogelijk afgezwakt. Maar in het jongste boek gaat alles op de zeef en dan blijkt er na afloop geen zonde, geen verzoening en geen Christus over te zijn. Geen wonder, want van onderuit redenerend kom je heus niet op Christus uit.

Verzoening komt van Boven

En dat hangt ook samen met de clou van het christelijk geloof, namelijk dat de verzoening zelf van Boven komt. De godsdiensten van de wereld, in al hun variëteit, komen er altijd op neer dat een mens iets moet doen om naar God omhoog te klauteren. Om het weer goed te maken. Via offers, via opofferingen of langs welke weg dan ook. Maar het verhaal van de Bijbel is, dat

het bij God andersom is. Dat Hij telkens naar beneden komt om het goed te maken, in plaats van af te wachten of mensen Hem weten te bereiken. Abraham merkte dat God zelf een lam ten brandoffer gereed had; Israël kreeg te horen dat het bloed op het altaar een geschenk van God is; en Jezus is Gods eigen Zoon die neergesonden is. 't Is toch geen wonder dat je voor deze heilsweg van boven bent aangewezen op een boodschap van boven? Persoonlijk heb ik ondervonden: hoe meer je onder de indruk bent van het volstrekt unieke van deze heilsweg van God, hoe minder het een probleem voor je zal zijn dat we voor de kennis van deze weg zijn aangewezen op openbaring van boven. En wanneer je de openbaring schraapt, dan ontglijpt je het eigenlijke van het christelijk geloof.

Lees nu eens deze passage uit *Het algemeen betwijfeld christelijk geloof*: „Offers zijn ervoor om het weer goed te maken. Het eigenaardige van het christelijke ontwerp van God – het Christendom is er terecht trots op – bestaat er nu juist in dat God Zelf degene is die het weer goed maakt” (pag. 142v). Zo'n zin kan helemaal niet. Want van tweeën één: of God is echt Zelf degene die het goed maakt en dan hebben we niks om trots op te zijn omdat wij het niet bedacht hebben; of deze gedachte is door christenen ontworpen en komt dan neer op de baron van Münchhausen die zichzelf uit de modder trekt door de *gedachte* dat een ander aan zijn haren trekt. Ook niets om trots op te zijn. Eén boek later is deze gedachte dan ook verdampt en wat overblijft is een mystiek gevoel bij een avondlucht die de emotie prikkelt. Is dat het nou?

Ondersteboven

Voor alle duidelijkheid: ik snap best wat Kuitert wil. Ik ben zelf ook een jongen van deze tijd en zou het dus prachtig vinden als ik mezelf en anderen kon overtuigen van de waarheid Gods zonder te zeggen „zo staat het in de Bijbel”. Want, inderdaad, je hebt een paar stappen extra nodig om uit te leggen waarom juist die Bijbel nu betrouwbaar zou zijn. Terwijl mensen ongezien aannemen dat de wetenschap betrouwbaar is en dat hun eigen gevoel betrouwbaar is. En ik zou Kuitert dan ook erkentelijk zijn geweest als het hem gelukt was, met behoud van het evangelie. Maar echt, ik kan niet anders concluderen dan dat hij het evangelie onderweg is kwijtgeraakt. Want zelfs de mooiste woorden over 'rusten in Gods hand' zijn het evangelie niet, wanneer Christus in het hele verhaal niet voorkomt. In dit artikel probeerde ik te laten zien dat dit komt omdat het evangelie naar zijn aard nu eenmaal 'van boven' is. En dan denk ik: als je van dat evangelie ondersteboven bent, zou je dan maar niet *accepteren* dat we het hier onder van boven moeten hebben?

H. Algra, Den Helder

„Wij behandelen, maar God geeft de genezing”

In het najaar van 1994 was dokter Greet Rietkerk met verlof in Nederland. Op een zendingsavond die werd belegd door de zendingskommissie van de Christelijke Gereformeerde kerk in Den Helder sprak ze over het werk waar ze in Kenya bij betrokken is geweest. Tevens werd vooruitgeblift naar Eritrea, waar ze het komende jaar (opnieuw) aan het werk hoopt te gaan.

De naam van Greet Rietkerk is niet onbekend in onze kerken; ze is lid van de Nederlands Gereformeerde kerk van Heerenveen. Ze wordt uitgezonden door de Orthodox Presbyterian Church in de USA; een kleine kerkgroep die zeer actief is op het gebied van zending en evangelisatie. Vanuit onze kerken is de Stichting Zending Thuisfront Holland betrokken bij dit werk (zie Informatieboekje 1994, blz. 236). De avond bood dan ook gelegenheid om opnieuw kennis te maken met het werk en daar ook in de kolommen van 'Opbouw' verslag te doen. Dat dokter Rietkerk was uitgenodigd door de Christelijke Gereformeerde kerk in Den Helder heeft te maken met het feit dat ze ongeveer 20 jaar heeft samengewerkt met zr. Corrie van Galen, een verpleegkundige die uit deze kerk afkomstig is. Zr. van Galen gaat

in verband met familieomstandigheden niet terug naar Afrika.

Het werk in Kenya

In Kenya zijn Corrie en Greet 16 jaar geleden hun werk begonnen, nadat politieke ontwikkelingen in Eritrea het medische werk bij de handen leken te hebben afgebroken. Na een kort verblijf in Sudan en in Pakistan kwamen in een – op het oog dunbevolkt – gebied in Kenya terecht, 5 uur rijden van Nairobi (Kenya is bijna 17 x Nederland en telt 25 miljoen inwoners). Er waren hier geen medische voorzieningen. Er was echter wel een kerk: de Presbyterian Church. Die kerk vormde de springplank voor het werk in de kliniek.

Dokter Rietkerk deed haar verhaal aan de hand van een diaserie. Ze benadrukte dat het werk in de zending geen privé-werk is. De motivatie om in Nederland en in Amerika over haar werk te vertellen is dat het goed is om over het werk van God te spreken en dat aan elkaar door te geven.

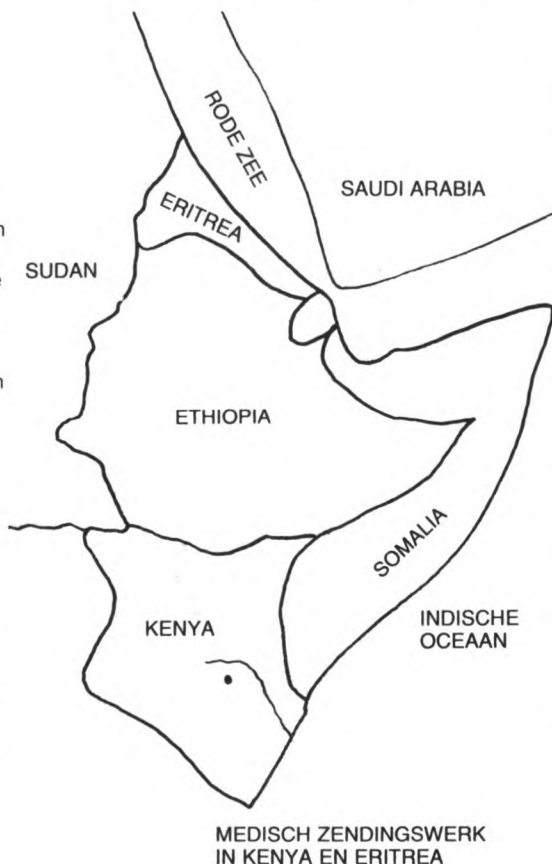
Dokter Rietkerk spreekt met liefde en overtuiging over het werk en over de mensen in Kenya. Dat ze er inmiddels helemaal is ingeburgerd bleek wel uit het feit dat ze het over 'onze tuin' had en over de zonsondergangen die je 'bij ons' ziet. En af en toe viel er een engels woord te beluisteren.

Tei Wa Yesu

De eerste medische voorziening was een hutje aan een zandweg. Je kon er zo doorheen kijken. Geen wonder dat dit uit medisch oogpunt en uit overwegingen van privacy niet de meest optimale voorziening was. Nu, 16 jaar later, staat er een kliniek met een team van ongeveer 50 personeelsleden. Er zijn 50 bedden beschikbaar (10 in het ziekenhuis, 40 rond het centrale gebouw). Op deze medische post worden ongeveer 40.000 patiënten per jaar verzorgd. Belangrijker dan deze aantallen is de naam van de kliniek: *Tei Wa Yesu* (de barmhartigheid van de Here Jezus). Prachtig is het onderschrift bij het bord voor de kliniek: *We treat, but God heals*. Wij behandelen, maar God geeft de genezing.

Geloof uit het gehoor

Woord en daad zijn in het ziekenhuis nauw verweven. De dag in het ziekenhuis begint met een dagopening. Op die manier worden mensen in aanraking met het Evangelie gebracht. In het ziekenhuis is ook een evangeliste werkzaam, die met alle patiënten contacten heeft. In de omgeving van het ziekenhuis worden door een aantal vrouwen bijbellessen georganiseerd

P.J. van Kämpen, Ede

In memoriam prof.dr. Frits v.d. Meer (1904-1994)

Het afgelopen jaar zijn vele eminente mensen overleden. Twee ervan zou ik in dit nummer van Opbouw en het komende nummer alsnog willen gedenken. Toen ze overleden, hoorde ik dat in het ene geval niet onmiddellijk; bij het overlijden van de ander was ik met een serie in ons blad bezig en leende zich de gelegenheid niet zo om meteen een "In Memoriam" te schrijven.

Nu we in januari 1995 toch nog een beetje geneigd zijn op het afgelopen jaar terug te blikken, wil ik alsnog de gelegenheid aangrijpen om beiden aandacht te geven. Het gaat om professor dr. Frits van der Meer en professor dr. Reyer Hooykaas. Geen van beiden kwam uit onze kerkelijke kring; de een was Gereformeerd (Syn.) en de ander Rooms-katholiek. Eerstgenoemde heb ik een keer of drie ontmoet, prof. vd Meer maar één keer. Dat zijn wel gesprekken geweest die me heugen! Beiden hebben, naar ik zelf constateer, me door hun publikaties en ideeën al heel lang erg geboeid. Het is mijn hoop dat deze twee artikelen er wellicht aan mogen bijdragen dat hun werk weer een nieuwe kring lezers vindt. Ze zijn echter allereerst bedoeld als eerbetoon.

Een Rooms-Katholieke Fries

Frits van der Meer was een Fries, een Rooms-katholieke Fries nog wel, geboren in Bolsward op 16 november 1904; hij heeft zijn 90e verjaardag net niet meer mogen beleven. Na de lagere school en het gymnasium studeerde hij van 1924-1928 aan het seminarie te Rijsenburg, wat nu Driebergen-Rijsenburg heet. ('t Interessante oude pand is een jaar of vijftien geleden gesloopt om plaats te maken voor een volstrekt onopmerkelijk blok chique appartementen; een triomf voor de invloed van de zoveelste projektontwikkelaar; het standbeeld van Schaepman staat er nog.) Op 22 juli 1928 werd hij tot priester gewijd. Vanaf het eind van de jaren '20 maakte hij lange reizen naar de Donaulanden, de Balkan, Griekenland en Turkije. Van 1931 tot 1934 studeerde hij kunstgeschiedenis in Rome, waar hij op 21 december 1934 maxima cum laude zijn doctorsgraad haalde! Hij deed dat op een proefschrift over de Christelijke Archeologie. Na een paar jaar parochiewerk te hebben gedaan werd hij in 1938 lector in de kunstgeschiedenis in Nijmegen. In 1946 werd hij benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de Kunstgeschiedenis aan de Katholieke Universiteit waar hij al lector was. In 1950 werd hij lid van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen. In 1964 ontving hij de P.C. Hooftprijs, wat zoals men weet, een staatsprijs voor

literatuur is. En in die jaren publiceerde hij vele zeer verdienstelijke boeken.

Kenmerkend

Prof. Van der Meer was buitengewoon gezien als docent, maar hij had ook wel de naam "lastig" te kunnen zijn. Van zowel het een als het andere zouden voorbeelden te geven zijn. Iets van het geniale en ontembare van zijn persoonlijkheid blijkt uit het alleraardigste interview dat dr. George Puchinger hem 26 jaar geleden afnam en dat in de dikke bundel *Christen en Kunst* gepubliceerd werd, uitgave Meinema, Delft, 1971. Alleen om het interview met vd Meer is de bundel de aanschaf waard! We horen hoe de jonge Frits, 16 jaar oud, alleen naar Parijs gaat. "Ik kwam als jongen van zestien moederziel alleen aan het Gare du Nord in Parijs aan. Ik ging in de eerste de beste taxi zitten met een paar onnozele franken in mijn zak – ik was er nooit geweest – en ik ging de stad in. Ik herkende allerlei: de Notre Dame, de hallen, de St. Chapelle en de Madeleine. Maar ik liet mij brengen naar de Rue Daru, een heel klein straatje dat uitloopt op een pleintje, en daar staat de Russisch-orthodoxe kerk uit de tijd van de tsaren. 't Was in 1920, twee, drie jaar na de Russische Revolutie. Er zaten toen tienduizenden russische ballingen in en rondom Parijs. Ik ging er kijken en zag dat er de volgende morgen om tien uur liturgie was. Ik ging er toen weer heen en 't was de eerste keer in mijn leven dat ik de echte orthodoxe liturgie hoorde en zag. Ik verstond het meeste wel, want ik kende wat kerkslavisch. De rest herkende ik wel, al had ik 't nooit gezien. En plotseling was je thuis in die hele wereld en 't is vandaag nog niet over. Ik werd bevestigd in alles wat ik vermoed had." Dat is toch wel opmerkelijk gedrag voor een zestienjarige, die bovendien zich op die leeftijd al het Kerkslavisch heeft eigen gemaakt, de liturgische taal van de Orthodoxie! Het toont al een aantal trekken die er later ook uit zouden komen:

* liefde voor ikonen. Toen mijn vriend Arnold van Heusden en ik bij hem op bezoek gingen, op 24 januari 1985, kregen we als afscheidscadeau beiden een prachtige foto mee van een door hem zelf geschilderd ikoon. En dat ikoon was ook een prachtig ikoon van "de Moeder Gods", de zgn. Blacherniotissa Platytera. Hij vertelde met liefde over zijn iets oudere zuster die in "de Karmel" in Drachten non was en ook ikonen schilderde, beter dan hij het deed. Ik

heb later deze Zuster Macrina nog gebeld, maar ze had een hele bestellijst van nog te maken ikonen. "Meneer, ik ben al in de tachtig en ik moet nog zoveel schilderen. Dat moet u me maar niet meer vragen..."

* liefde voor de liturgie. Een van de meest opmerkelijke uitspraken in het interview met Puchinger is: "Onbewust schat ik de kerken zo hoog als haar eredienst." In het al vermelde interview lees ik ook over een dienst die hij in Denemarken meemaakte, in een klein kerkje in Laaland, "een gewone Avondmaalsdienst in de oude Abdijkerk van Logum-kloster, geleid door een cantor. Ik zal hem nooit vergeten, die oude cantor; hij is nu dood. Van de predikant weet ik niets meer; die verstond ik niet. De kerk van Denemarken is voor mij niet Grundtvig en Kierkegaard maar de diensten en die cantor. Ik hoor de melodieën nog. En datzelfde geldt ook allemaal van Boelgarije, Spanje, Joego-Slavië en het hele Oosten. Dat onophoudelijke bedrijf, die gedachten aan Zijn dood, dat is voor mij de kerk. En de monniken die dag in dag uit de psalmen zingen. Dat ze daarmee ophouden, dat is de grote ergenis nu."

* een grote liefde voor de kunst. Dat is het begin geweest van een groot deel van zijn oeuvre. De liefde voor de Gotische kathedralen is op vele pagina's prachtig proza enigszins te peilen. De liefde voor de Vroeg-Christelijke Kunst is overal bespeurbaar. En het wordt vaak zo overtuigend verbonden met de inhoud van de Bijbel en het algemeen christelijk geloof.

* de brandende belangstelling voor het geloof, voor traditie en voor geloofsoverdracht. Enerzijds zegt hij dat theologie hem niet zo interesseert. "Ik begrijp Luther zo, die Bernardus en Augustinus boven iedereen stelde, want dat waren niet alleen hoogbegaafde maar ook vrome christenen, die ieder woord beleefden en 'leefden' wat ze zeiden."

Kontakt met gereformeerden

In het genoemde interview spreekt vd Meer over zijn Roomse jeugd, maar ook spreekt hij onder andere over zijn kontakt met Gereformeerden met wie hij het vaak bijzonder goed kon vinden. Een en ander moge blijken uit het volgende. Hij noemt z'n twee vrienden die predikant zijn geworden en zegt dan: "Wat heb ik aan die twee vrienden () te danken? Behalve de vriend-

(voor de kerkdiensten van de Presbyteriaanse kerk). Omdat de mensen meestal niet kunnen lezen of schrijven, komt het erop aan dat men de dingen leert te onthouden. Het geloof is er echt uit het gehoor....

Meer dan alleen medische behandeling

Voor een bezoek aan de polikliniek trekken de mensen in Kenya een dag uit. De dag wordt ook gebruikt om elkaar te ontmoeten; het ziekenhuis heeft ook een sociale functie. Men zit niet op de klok te kijken of de dokter wel op tijd komt. (Datzelfde geldt overigens ook voor kerkdiensten en bijbelstudies, waar men niet op een uur meer of minder kijkt).

Voor de noodzakelijke medische zorg zijn o.a. een arts, verpleegkundigen, een laborante en een apothekersassistente beschikbaar. Wat in deze omgeving echter van bijzonder groot belang is, is het geven van gezondheidsvoorlichting. Een ziekenhuis is uiteraard bedoeld voor medische behandelingen, maar daar moet het niet bij blijven, „anders is het dweilen met de kraan open." De mensen moeten leren om zelf hun problemen op te lossen. Zo leren jonge moeders om zelf pap te koken voor hun baby. Zou het ziekenhuis dat voor hen doen, dan valt men thuis al gauw weer terug in het oude patroon.

De accommodatie in het ziekenhuis is eenvoudig. De mensen nemen hun eigen linnengoed mee en hun eigen voeding. Dat past bij het gebruikelijke patroon in Kenya en beperkt bovendien de kosten voor de medische zorg enorm; men betaalt slechts 30 cent per nacht.

Inmiddels heeft dokter Rietkerk afscheid genomen van het werk in Kenya; ze wordt tijdelijk vervangen door een arts-echtpaar, dat in Vendaland heeft gewerkt (fam. Helms) en daarna een jaar door een pas afgestudeerde arts, Marjolein Rebel uit Leiden. Het zoeken is nog naar meer definitieve vervanging.

Eritrea

In 1976 brak het werk in Eritrea bij de handen af. Vanwege het politieke geweld moesten Greet Rietkerk en Corrie van Galen dit land verlaten. En dan het wonder: in 1994 wordt ze gevraagd om hier het werk te hervatten. De afgesloten weg in 1976 werd door de Here opnieuw geopend. In het voorjaar van 1995 hoopt dokter Rietkerk weer aan het werk te kunnen gaan in hetzelfde dorp dat ze bijna 20 jaar geleden achter moest laten.

Wat is Eritrea voor een land? Het heeft een bewogen politieke geschiedenis. Eritrea was een Italiaanse kolonie en werd na de Tweede Wereldoorlog geannexeerd door Ethiopië. Na de val van koning Haile Selassie in 1972 brak een strijd om de onafhankelijkheid los. Het toenmalige communistische bewind van Ethiopië en de onafhankelijkheidsstrijders van Eritrea waren jarenlang in een bloedige oorlog verwik-

keld. Na de val van het communistische bewind in Ethiopië werd Eritrea zelfstandig (24 mei 1993). Het land heeft een oppervlakte van 3 x Nederland en telt 3½ miljoen inwoners. De helft van de bevolking is lid van de koptische kerk, de andere helft is moslim. Er zijn slechts 70 artsen. Medische hulp vanuit het buitenland is in dit slecht toegankelijke gebied dus zeker geen luxe.

Een verwoest land

De dia's van Eritrea lieten een indrukwekkend landschap zien met enorme hoogteverschillen (het dorp waar dokter Rietkerk gaat werken ligt halverwege de zee en de hoofdstad Asmara; een hoogteverschil van 2000 meter). Het is een land van nomaden, die alles per kameel vervoeren; het is alsof Abraham, Isaäk en Jakob herleven. De 9 stammen die Eritrea bevolken kennen ieder hun eigen prachtige klededracht. Voor toeristen moet dit een aantrekkelijk gebied zijn....

Helaas: de oorlog heeft een verwoestende werking gehad op het land. Zo was er landbouw (graan) mogelijk door middel van terrassen, maar door de taktiek van de verschroefde aarde zijn veel terrassen verloren gegaan. De gevolgen van de burgeroorlog zijn ook rond het ziekenhuis zichtbaar. Het gebouw lag aan het eind van de oorlog volledig in puin; een mooie en stevige gebouwde kliniek was volledig dakloos geworden. Het vuil van de oorlog ligt op een aantal plaatsen een meter hoog. De zieken liggen nu in de plaatselijke kerk, het woonhuis is de polikliniek geworden. Vooral TBC is een veel voorkomend gezondheidsprobleem in Eritrea. Het dorp waar dokter Rietkerk hoopt te gaan werken telt voor 80 à 90% moslims. Opmerkelijk is dat zo'n dorp een christen-arts vraagt om terug te komen. „Wanneer beginnen jullie weer met je werk?" was een vraag die ze steeds te horen kreeg tijdens een

oriënterend bezoek in het afgelopen najaar. Het bereiken van moslims met het Evangelie is moeilijk. „We moeten trouw ons werk doen en erop vertrouwen dat de Here het verdere werk doet," aldus dokter Rietkerk.

Gebed

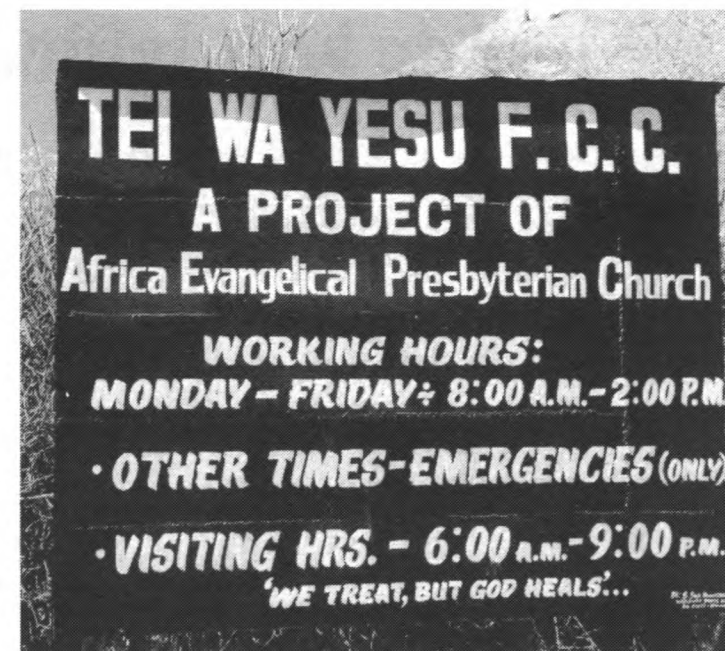
Het zal duidelijk zijn: zulk werk in primitieve omstandigheden doe je niet 'zomaar'. De inleiding van dokter Rietkerk was een voortdurend getuigenis van een arts die haar werk in dienst stelt van de medemens en van de levende Heer, waar ze ook geroepen wordt.

Voor de aanwezigen op de zendingsavond in Den Helder was het bemoedigend om op zo'n manier te zien hoe het geloof 'handen en voeten' krijgt. Daarbij mag Greet Rietkerk zich ook in Eritrea gesteund weten door een bid-dend thuisfront in Nederland. „Het is fijn als u voor ons werk bidt om het goed op te kunnen zetten," aldus dokter Rietkerk.

Voor meer informatie: Stichting Zendingen Thuisfront Holland; sekretariaat: Mevrouw P.J. Clement-Bos, Kyftenbelt-laan 2, 3871 BD HOEVELAKEN, tel. 03495-34396

Penningmeester/administratie: Mevrouw N.P.M. Rietkerk-Kroon, Gladionstraat 56, 2161 KP Lisse, tel. 02521-12140.

Bank: AMRO-bank Lisse, rek.nr. 4302.35.038; Postbank: rek.nr. 3186402; beide t.n.v. St. Zendingen Thuisfront Holland te Lisse.

Voor de koorleider, ... een nieuwe melodievoor de Apostolische Geloofsbelijdenis (3)

Inleiding

In vorige afleveringen van Opbouw trof u de Apostolische Geloofsbelijdenis aan op een nieuwe melodie. Eerst met pianobegeleiding. Daarna als orgelzetting. In dit nummer wil ik graag iets vertellen over het ontstaan ervan en, voor belangstellenden, iets over het aanleren van de melodie. De melodie is bij dit artikel als losse zangpartij afgedrukt.

In de Nederlands Gereformeerde Kerk in Heerenveen wordt de Apostolische Geloofsbelijdenis afwisselend gelezen en gezongen. Bij het zingen werd tot voor kort gebruik gemaakt van de melodie en harmonisatie van Paul Chr. van Westering. De laatste maanden belijden we ons geloof echter op nieuwe wijze. Waarom? Omdat ik graag zelf eens een poging wilde doen om een melodie te schrijven die zich m.i. meer zou voegen naar de tekst. Onze gemeente bleek bereid om mijn schrijfpoging te oefenen en de nieuwe melodie bleek zingbaar. Hoewel het leerproces in Heerenveen nog niet geheel is afgerond lijkt het toch het verantwoord ook andere (zanglustige) gemeentes in staat te stellen de nieuwe melodie te oefenen en te keuren. Daar is wel een voorzanger(es) bij nodig. Of liever nog een koorleider die de melodie eerst aan een kleine groep leert en daarna (m.b.v. de zanggroep) aan de gemeente. In Heerenveen heeft de gemeente de melodie ook op die manier geleerd en wel (in "ruwbouw") op drie achtereenvolgende zondagen, zo'n 10 minuten per keer. Vanwege de lengte zal de gemeente waarschijnlijk nog wel eens 'op herhaling moeten'. Hoe lang het aanleren in het algemeen zal duren is moeilijk te zeggen. Het gaat in elk geval niet vanzelf!

Welke bezwaren heb ik tegen de melodie van Van Westering?

- De melodie van Van Westering is m.i. vrij saai en vermoeiend door het veelvuldig gebruiken van gelijke notenwaarden.
- In de tweede helft van de melodie is het niet duidelijk waar precies de adempauzes liggen.
- De melodie staat in de toonsoort D groot. De grondtoon ligt laag. Elk nieuw tekstdeel 'landt' op de lage D, waarna men weer omhoog moet. Die herhaling is vermoeiend.
- Verder ondersteunt de muziek de tekst ritmisch wél (tekstaccenten komen overeen met melodieaccenten, tekstdelen komen overeen met muzikale zinnen) maar melodisch nauwelijks. En dat zou wel mogelijk moeten zijn omdat het hier niet om een (berijmd) couplet gaat waarbij de inhoud per couplet totaal kan verschillen terwijl de melodie gelijk blijft, maar om een lange tekst met een doorgecomponeerde melodie. Wanneer de melodie van Van Westering vlot (en licht) gezongen wordt – zoals Van Westering zelf aangeeft – vallen de genoemde bezwaren het minst op.

Aandachtspunten bij het schrijven van een nieuwe melodie.

- Vocaal schrijven, d.w.z. dat er geen melodische wendingen zijn die eigenlijk alleen instrumentaal uitvoerbaar zijn.
- Ondanks afwezigheid van een dichtelijke structuur (de zinnen zijn ongelijk van lengte, er is geen speciale ritmische opbouw enz.) en ondanks de lengte van de tekst toch proberen muzikaal een eenheid te bereiken.
- 3a. De muziek zo veel mogelijk een eenheid laten vormen met de tekst, ritmisch, melodisch en harmonisch.
- 3b. Aandachtspunt daarbij is dat de muziek ritmisch en melodisch wat beweeglijker wordt dan voorheen: de muziek mag m.i. een wat grotere appèlwaarde hebben dan voorheen om de tekst daarmee te dienen.

Toelichting

Nu volgt een toelichting op enkele zojuist genoemde aandachtspunten. Notenliefhebbers kunnen de nu volgende tekst lezen met één oog op de afgedrukte melodie.

Punt 1 hierboven hoef ik m.i. niet toe te lichten. Oordeelt u, met of zonder hulp van de koorleider, zelf.

Punt 2 heb ik willen bereiken door de lange tekst muzikaal in blokken te verdelen: A-B-C-D-A'-SLOT:

A (begin tot Here), B (die ontvangen is tot Maria), C (die geleden heeft tot nedergedaald ter helle) D (ten derden dage tot en de doden), A' (Ik geloof in de heilige Geest tot een eeuwig leven), SLOT (2 keer Amen).

CREDO

Rustig tempo
Voordracht vanuit de tekst

Ik ge-loof in God, de Vader, de Al - machtige, Schepper des Hemels en der aarde.

En in Je - zus Christus, Zijn e-nigge-bo-ren Zoon, on-ze Here;

die ont-vangen is van de Hei-li-ge Geest, geboren uit de maagd Ma-ri-a;

die ge-le-den heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en be-

graven, nedergedaald ter helle; ten derden da-g(e) wederom opgestaan van de

doden; opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des al-

machtigen Vaders: vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de heilige Geest. Ik geloof één heilige, 'algemene, Christelijke kerk,

de gemeenschap der heiligen; ver-ge-ving der zonden; wederopstanding des vleses;

en een eeuwig leven. A - men. A - men.

De genoemde blokken verschillen van elkaar maar vormen toch ook (in mijn oren) een muzikale eenheid vanwege de toonsoorten en het toonmateriaal. Punt 3a is in de nieuwe melodie als volgt uitgewerkt:

- Ik geloof
 - Vader
 - Schepper v. hemel/aarde
 - Ik geloof
 - éniggeboren
 - die ontvangen is enz.
 - die geleden heeft
 - opgestaan
 - opgevaren
 - zittend
 - vanwaar Hij komen zal
 - de gemeenschap der h.
 - wederopstanding des vl.
 - eeuwig leven
- als melodisch stijgende **sprong** (bent u, lezer, het daar mee eens?); op de *grondtoon* F, 2 tonen op gelijke hoogte, zeer stabiel; de begeleiding 'rust' hoofdzakelijk op een liggendblijvende F (orgelpunt); melodische lijn laag-hoog-laag: **omvattend**; (in Vader, Zoon, HG, kerk: **herhaald beginmotief**); é: melodisch en ritmisch **accent**; uitbreiding tekst: 'onderschikking' en dus melodisch lager; van F majeur naar D mineur, met 'slaande', herhaalde bastonen en schrijnend begeleidend accoord; terug naar F groot, plotselinge sprong; geleidelijk stijgend; dalend naar de grondtoon; in de begeleiding wisselen verschillende accoorden elkaar af als illustratie van de steeds veranderende aardse situaties; daar doorheen klinkt de melodie op één toon om de zekere, **vanuit één punt komende, gerichte** nadering aan te geven; de opeenvolgende drieklank-tonen F-A-C vormen een harmonisch geheel; opstaand; accent en lang.

Punt 3b heb ik geprobeerd te realiseren door:

- verschillende notenwaarden te gebruiken: zestienden, achtsten, kwarten en halven;
- de toonsoort F te kiezen, zodat er om de grondtoon heen gezongen kan worden: de grondtoon of tonica is een centrale toon die nu zowel van boven als van beneden bereikt kan worden;
- de blokken A-B-C-D-A'-SLOT van karakter te laten verschillen, waardoor men 'aan het werk blijft' tijdens het zingen: nieuwe tekstdelen (b.v. na lijden en dood de opstanding) vragen een om een nieuw zangreactie;
- de begeleiding per blok te variëren, waardoor het zingen wordt gestimuleerd.

Mogelijke ademhalingsmomenten zijn in de zangpartij aangegeven.

Over de tekst

De tekst (uit de HC) is op twee punten na ongewijzigd. In de zin '...één heilige, algemene Christelijke kerk' is door mij 'kerk' met een kleine letter geschreven omdat ik er moeite mee heb de Heer en de kerk met dezelfde respect afdwingende hoofdletter te laten beginnen. De gemeenschap der heiligen, als uitleg van het begrip 'kerk', schrijven we ook niet met hoofdletters. (Natuurlijk: de kerk is Gods werk, maar dan mogen we alles in de schepping wel met een hoofdletter schrijven. Misschien is er een Opbouwlezer die de bedoeling van de kerk-met-een-hoofdletter nog eens uit de doeken wil doen.) Verder is er aan de geloofsbelijdenis een herhaald 'Amen' toegevoegd.

En dan nu voor de koorleider ...

Het instuderen van de nieuwe melodie verloopt het beste via voor- en nazingen, eventueel met behulp van een instrument. De uitvoering bij voorkeur als volgt: melodie-instrument + gemeentezang: melodie, de begeleiding op piano of (andere zetting) orgel. De pianobegeleiding bevat zelf de melodie niet! De orgelzetting wel. Pas als de melodie goed gekend wordt kan de zang eventueel alleen met piano begeleid worden.

Waarschijnlijk is het het beste om altijd een melodie-instrument mee te laten spelen. Dat maakt het zingen aantrekkelijker en stimuleert eventuele instrumentalisten. Een niet transponerend instrument (dwarsfluit, viool) kan meespelen met de zangpartij in F. Voor bes-instrumenten (klarinet, trompet) kunt u een getransponeerde stem (in G) bij mij bestellen.

N.B. 1: De pianobegeleiding kan **niet** of alleen met (pedaal-)aanpassingen **op orgel** gespeeld worden. Toch heb ik deze begeleiding het eerst willen publiceren omdat die m.i. het meest een eenheid vormt met de melodiestem.

N.B. 2: Bij het aanleren van de melodie aan de gemeente van Heerenveen is gebleken dat één melodische wending in de loop van het aanleerproces extra aandacht verdient, dat is de overgang bes-a boven **Christelijke kerk**. De gemeente wil bij **kerk** naar boven, van **bes** naar **c**. En ik wil bij **kerk** naar beneden, van **bes** naar **a**. Als een groep zangers een melodiedeel steeds anders wil zingen dan genoteerd, dan heeft de melodieschrijver op dat punt hoogstwaarschijnlijk de 'natuur'-wetten van de melodieeler overschreden. Toch houd ik nog even m'n poot stijf, want ik zie de **kerk** hier (althans melodisch) nog niet omhoog gaan. Ik had die hogere toon willen bewaren voor de **gemeenschap der heiligen**. Twee keer die toptoon achter elkaar neemt hem de bijzonderheid. (Overigens is het wel opmerkelijk dat de gemeente nou net zingend moeite heeft met mijn koppige kleine k.)

N.B. 3: Neem het tempo bij het aanleren (maar ook later!) niet te hoog!!! De rustige beweging aan het begin geeft daar misschien aanleiding toe, maar de gemeente komt absoluut in de problemen! De koorleider, organist of pianist moet voor de inzet zich eerst snel een voorstelling maken van het tempo. IJkpunt voor het juiste tempo is mogelijk " ... ten derden dage **wederom opgestaan** ..."

Tenslotte

Het credo is al heel lang gezongen door met name **kerkkoren**. (Denk aan alle oude kerkmuziek).

De tekst leent zich eigenlijk niet echt voor **gemeentezang**. Een coupletlied ligt veel meer voor de hand.

Het gezamenlijk uitspreken (zoals vaak gebeurt bij begrafenissen) heeft m.i. grote waarde, ook al begint de tekst dan ook met: „Ik...". Alle Ikken mogen gehoord worden.

Mooi klinkt het gezamenlijk uitspreken niet. Vandaar opnieuw een poging om het gezamenlijk spreken te vervangen door zingen. Of deze nieuwe melodie gewaardeerd zal worden is de vraag.

Elke gemeente die zich de moeite van het instuderen getroost moet zelf vaststellen of het credo in deze vorm aan z'n doel, het (opnieuw) gezamenlijk met hart, ziel en verstand belijden van het geloof, beantwoordt.

Beide in vorige nummers van Opbouw afgedrukte zettingen en de losse melodiepartij mogen vrij worden gekopieerd.

Wie een getransponeerde versie van de melodiestem wil hebben voor een bes-instrument kan er één bij mij bestellen. Ook voor vragen of opmerkingen kunt u schrijven of bellen naar onderstaand adres.

Ik hoop de Schepper, alle 'gemeentezangers' en begeleiders daarvan hiermee een dienst te hebben bewezen.

Jan K.W. Luth, Eendenkooi 21, 8446 RA Heerenveen, 05130-23180

Heerenveen, 3 september 1994

schap: mijn eerste statenbijbeltje en gesprekken over het geloof. Dus de eerste serieuze gesprekken over het geloof, want onder katholieken doe je dat niet. Katholiek-zijn, dat is niet er-over praten maar *doen*. Bijvoorbeeld zoals wij de Goede Week vierden, mijn vader, de kinderen (mijn zusje en ik) en het personeel; moeder stierf al heel vroeg... U zult zeggen: sprak je dan onder de rooms-katholieken niet over 't geloof? Neen, het was doen. Op Goede Vrijdag las mijn vader, geknield naar het oosten, op de binnenplaats de vier passies voor, uit een klein boekje. Wij eromheen, met het personeel; als het regende binnen. Stel je voor; hij at die dag helemaal niet. Ja, het hele leven was religie. Vandaar dat wij de gereformeerden zo goed begrepen. De katholieken hadden een andere stijl, maar 't was hetzelfde."

Over zijn vader staan andere, indrukwekkende, dingen genoemd. Vanaf het moment dat de pauselijke encycliciek *De Motu Proprio* van 1905 de dagelijkse communie aanbeval, ging zijn vader dagelijks naar de kerk. "Vanaf dat *Motu Proprio* ontving hij elke dag het heilig Avondmaal en hij heeft nooit overgeslagen, tot zijn dood toe. () Iedere dag naar de mis dus en daarna ging mijn vader aan zijn werk. Om 12 uur 's middags kwam hij thuis en ging dan van halfen tot één uur naar de lege kerk en bad, met de ogen naar het altaar, zonder boek. () De pastoor zei later: 'Uw vader sloeg nooit één dag over.' En des avonds, wie er ook was, om 10 uur stond mijn vader op () en verdween naar zijn slaapkamer om in de Duitse Bijbel van Allioli te lezen en te bidden. Zijn avondgebed, viel ons op, werd hoe langer hoe langer, hoe ouder hij werd. Wij kinderen benijdden de gave des gebeds die hij had, die mijn zuster de Karmelites wel heeft en die ik niet heb: ik bid de *psalmen*."

Een prachtig voorbeeld uit zijn leven vind ik het volgende: "Ik zat met mijn hoofdassistent () in een eerste klas treincoupé op een zaterdagavond. Ik las de psalmen in mijn brevier, zo'n zwart brevier, u weet wel, goud op snee, en dat goud blinkerde in de zon. Ik had mijn witte boord om. Er gebeurt 't volgende. Daar komt een pikzwarte Zeeuw langs mijn plaats in zijn zondagse pak, met een blond jongetje op de arm. () Hij ziet ons, dat kind kijkt naar mijn goud-op-snee boek. Wat doet die vent? Hij pakt dat kind en zet het bij mij op schoot. Dat kind begint, zoals alle kinderen doen, wat aan mijn gezicht te trekken. Ik denk: wat wil die man? Ik gaf hem het kind na enige tijd terug. En die Zeeuw loopt er weer mee door. Ik hem achterna, want ik moest daar méér van weten. ()

Ik vroeg: 'Is er iets met dat kind?' Hij: 'Het is zo gezond als een vis, mijnheer.'

Ik: 'Bent u bijgelovig?'

Hij: 'Ik ben goed gereformeerd, mijnheer, hoop ik.'

Hoop ik, dat vond ik prachtig, dat dat erachter aan kwam. Toen hij weer:

'Wou u weten, waarom ik dat kind gaf? Wat dacht u?'

Ik weet letterlijk wat ik antwoordde: ik zeg: 'Nou, ik dacht aan Simeon in de tempel.' Daar zegt me die man: 'Maar dat dacht ik ook! Ik zag een oud man de psalmen zitten lezen en dat zie je tegenwoordig zo weinig meer.'

Ik zeg: 'Lucas 2...'

'Ja', zegt hij, 'Lucas 2...' en zonder verder een woord te zeggen liep hij daarna door."

Schitterende boeken

Het zijn wat trekjes die de man typeren. Een ouderwets-rooms man, een groot geleerde, een kunstkenner van internationale faam, een man met hartstocht voor schoonheid, een man die de kerkvaders als "tijdgenoten" ervoer en ze zo ook in zijn vele geschriften voor het voetlicht kom halen.

Wat heeft dat alles opgeleverd. Ik noem het schitterende boek Augustinus de Zielzorger, dat de kerkvader onvermoed dichtbij haalt. Toen we prof. vd Meer gingen bezoeken, vroeg een vriend, een (erg kritische) Gereformeerde predikant: "Wil je hem s.v.p. zeggen dat ik net voor de zeventiende keer zijn boek over de kerkvader Augustinus gelezen heb? Met weer héél veel profijt?" Zelf heb ik ettelijke boeken over Augustinus gelezen, maar nog steeds vind ik vd Meers boek (uit 1947, maar met herdrukken) zonder weerga.

Of die prachtige *Catechismus, Dat is Onderlichting in het Ware Geloof* uit 1941. De eerste zin van het boek luidt: "Christendom is de godsdienst die wij mensen niet gemaakt hebben. Het ware geloof is zelfs niet gevonden of ontdekt, het is ons gegeven." Natuurlijk is het een werk waarin we ook opvattingen vinden die Gereformeerden niet delen. Toch moet je ook zeggen: wat staat daar veel in verwerkt van Kerkvaders en Concilies, wat staat er veel in dat je elders niet zo gauw bij elkaar vindt, wat is het in prachtige taal gevat! Het is een boek waar ik een warm plekje voor heb en dat ik ook nog wel eens gebruik vanwege de trefzekerheid van formuleren en de fenomenale eruditie die eruit spreekt. De uitspraak die voornoemde vriend jaren geleden al deed, "Vd Meer weet alles!" heeft op zich al bijna het karakter van een onfeilbare stelling!

Zijn prachtige boeken over de "Christelijke Middeleeuwen", het mooi uitgegeven *Geschiedenis eener Kathedraal* (1941), *Uit het Oude Europa* (1947), *Keerpunt der Middeleeuwen*. Tussen Cluny en Sens (1950, helaas alleen als een gewone pocket uitgegeven, voorzover ik weet) alsook de *Kleine Atlas van de Westerse Beschaving* (1951) en *Oudchristelijke Kunst* (1965) staan bij me in de kast, maar volledig is daarmee de collectie niet. Ook zijn werk samen met dr. Gerard Bartelink vertaald en uitgegeven Van den heiligen

Johannes den Damascener de Derde Verhandeling tegen hen die de H. Ikonen smaden (1968) is een klein, maar zeer fijn uitgegeven werkje, een kleinood, dat in 82 pp. de (theologische) fundering voor de ikonoverering geeft. Het in zijn ouderdom uitgegeven Apokalypse, (1978) met nagenoeg alle werken die door het boek Openbaring geïnspireerd zijn is een weergaloos fraai werk, destijds bij het "dure" Mercatorfonds uitgekomen. En zo is er meer. Een getuigenis van uiterst rijk innerlijk leven, grote belezenheid en fijnzinnigheid, van ware vroomheid ook. Van een voor Gereformeerden ook herkenbare vroomheid, zoals ook het omgekeerde het geval was. "Ik denk er nu ook aan dat ik mij altijd thuisvoelde bij de evangelische vroomheid van de gereformeerden. Vooral bij het zingen, bij het bidden en bij het vertrouwelijk geestelijk gesprek."

Wie met deze boeken wil kennismaken moet langzamerhand wat in antiquariaten gaan kijken. Heel wat van dit alles zal best nog op te sporen zijn. Of deze boeken momenteel zeer gewild zijn? Ik weet het niet. Wel heeft de bekende literator Kees Fens in 1981 een bloemlezing uit van der Meers werk samengesteld onder de titel *Het Toneel is in de Hemel*. Die is destijds bij Ambo in Baarn uitgekomen. Het is, wat mij betreft, te wensen dat er nieuwe interesse voor het Christelijke artistieke verleden zal komen. En wie dat verleden wil bestuderen kan niet om het werk van de overleden Prof. vd Meer heen.

Te snel

Ik leef te snel. De losse eindjes van onafgemaakte taken, onuitgedachte levensplannen, onuitgesproken liefdeswoorden verwarren mij, zodat ik struikel, neerval, opsta en weer verder slurp van de geschonken dagen, dronken van het vele moeten en zo lallend vallen laat ondoordacht gesproken woorden.

Jeannette

G. Blijdorp, Vlissingen/Benidorm

Overwinteren? Ja, maar...

Dat 'ja maar' wordt nogal eens gehoord van mensen die in de winter wel graag een periode in Spanje willen doorbrengen, maar om verschillende redenen die stap niet durven wagen. En op de vraag naar het 'waarom' komt al gauw het antwoord „we zijn niet zo jong meer”, „stel dat we daar ziek worden”, stel dit en stel dat. Maar wel allemaal redenen die niet zonder meer genegeerd mogen worden.

Nu is Benidorm van oktober tot en met maart ieder jaar het grootste 'bejaardenoord' van Europa. En de bejaarden hier hadden voordien ook hun twijfels maar zijn toch gegaan en genieten volop van het mooie dat Spanje biedt. Zij weten en ervaren dat hier goede Nederlandse artsen zijn en dat men in geval van nood de predikant of wijkouderling kan waarschuwen en men dan van hulp verzekerd is.

Maar nu is er meer en het is daarom dat ik ruimte vraag in 'Opbouw' want dit moet u weten.

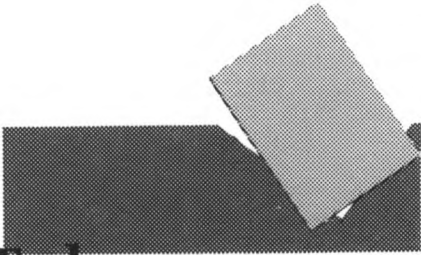
Omdat Benidorm de enige plaats in Spanje is waar zoveel Nederlanders voor langere tijd verblijven, hebben op aandringen van o.a. de kerkeraad hier de 'Gezondheid Service Nederland' (overkoepelend orgaan van de kruisorganisaties) en de ANWB zich enkele jaren verdiept in de vraag of er bij die aan de Costa Blanca verblijvende Nederlanders een behoefte aan hulp bestond.

Het idee daarbij was dat men wilde voorkomen dat Nederlanders na een klein ongemak terug zouden moeten, naar huis. De meeste overwinteraars bleken een voorkeur te hebben voor het voortzetten van hun verblijf in het aangename klimaat, als dat maar enigszins mogelijk is.

Onderzoek wees uit dat deze mensen zeer gebaat zouden zijn met hulp. De kruisorganisaties in Nederland verlenen dagelijks dergelijke hulp, voor de ANWB is het verlenen van hulp in het buitenland ook dagelijks werk. Het lag dus voor de hand dat deze twee organisaties de handen ineen zouden slaan en zo ontstond 'Travel Cross'.

'Travel Cross' is vooral bedoeld voor mensen die (nog) onder de Nederlandse AWBZ-regeling vallen. Zij kunnen immers gratis gebruik maken van de faciliteiten. Maar ook Nederlanders die niet AWBZ-verzekerd zijn kunnen een beroep doen op 'Travel Cross', maar zij moeten rekenen op een prijs van f 30,- per uur en kosten van hulpmiddelen.

Dit prachtige werk is 11 november jl. van start gegaan en we zijn blij met deze service. Mogelijk voor lezers van ons blad van belang dit te weten en kunnen heel wat 'ja, maars' worden weggepoetst.

Terloops

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Bond tegen het Vloeken gispt reclamemakers

Onder deze titel verscheen op 19 januari jl. een artikel in het Reformatorisch Dagblad, waarin gewezen werd op het feit, dat de Bond tegen het Vloeken regelmatig contact opneemt met reclamemakers, die in advertenties Gods naam misbruiken. Ook worden regelmatig klachten ingediend bij de Reclame Codecommissie.

Zo werd bij een Brabants bedrijf bezwaar gemaakt tegen een advertentie, die rond de Kerstdagen verscheen en waarin een 'afbeelding' van Jozef en Maria werd opgenomen, die omhoog keken naar een container die werd neergelaten. 'Verloskamer?' luidde de kop van de advertentie.

Nadat door het bureau van de Bond contact was opgenomen met het bedrijf deelde de directie zowel schriftelijk als mondeling mee, dat men spijt had over de geplaatste advertentie en men beloofde voortaan geen 'thema's gerelateerd aan geloofsaspecten' te zullen gebruiken.

Hoewel het antwoord van het betreffende bedrijf dus positief was, werd voor alle duidelijkheid ook een klacht ingediend bij de Reclame Codecommissie. Deze commissie heeft de klacht toegewezen en merkte daarbij o.a. op, dat het met opzet belachelijk maken van geloofszaken terwille van een commercieel doel kwetsend is, maar ook in strijd is met de goede smaak en het fatsoen. Een belangrijke uitspraak.

Ook in Omroepland actief

Het is bekend, dat enkele Omroepen het ook niet zo nauw nemen met het niet-willen-kwetsen van anderen. Zo werd in een uitzending van 1 februari in het Veronica-programma 'Booby-trap' zodanig opgetreden, dat door de Bond contact werd opgenomen met de omroepvereniging. Hierop werd antwoord ontvangen, waarin o.a. het volgende werd gezegd:

„Allereerst lijkt het ons goed u te zeggen dat wij uw standpunt delen. Daarentegen is er bij Veronica, ook niet bij de buitenproducenten waar wij mee samenwerken, iemand (bedoeld zal zijn niemand – v.W.) die willens en wetens mensen, gelovigen of instellingen moedwillig zou willen kwetsen. Zoals u wellicht weet is Veronica een omroep die niet een geloofsovertuiging of politieke stroming vertegenwoordigt, maar de rebel is in het om-

roepbestel; zij richt zich met name op een jonge doelgroep, en spreekt dan ook de toon van deze doelgroep. Wij nemen uw brief ter harte en zullen een en ander op de juiste plaats behandelen.”

Hoewel de inhoud van de brief niet geheel bevredigend is, is het duidelijk, dat niet voor niets werd geschreven.

Het Beste belooft beterschap

In het januari-nummer van Het Beste stond een artikel 'Hemelse Humor', dat nogal kwetsend was voor mensen, die uit overtuiging christen zijn. Na een brief van een lezer schreef de hoofdredacteur o.a. het volgende:

„Ik kan u verzekeren dat uw reactie ons aan het denken heeft gezet. Het is geenszins de bedoeling onze lezers te kwetsen en wij bieden u onze oprechte excuses aan voor onze ondoordachte keuze. Het gewraakte artikel werd door ons overgenomen uit de Amerikaanse Reader's Digest en bij de selectie hebben wij helaas onvoldoende rekening gehouden met de Nederlandse godsdienstige beleving, die wij overigens ten zeerste respecteren. U kunt er van verzekerd zijn dat wij in de toekomst zorgvuldiger te werk zullen gaan en bewust rekening zullen houden met de gevoelens van onze lezers.”

Het blijft belangrijk om misbruik van Gods naam te signaleren en er op de juiste plaats bezwaar tegen te maken. Jammer genoeg wordt de Bond tegen het Vloeken onvoldoende gesteund in onze kerken. In 1993 werd van Ned. Geref. kerken ontvangen f 650,45, terwijl de vrijgemaakt-geref. kerken en de chr. geref. kerken resp. gaven f 4.814,95 en f 5.226,20.

Men uw pen

Tijdens de boekenweek in het voorjaar van 1994 verzond de Bond aan 2000 nederlandse schrijvers een balpen met het opschrift 'Men uw pen'. In een bijschrift werden de schrijvers opgewekt niet te vloeken in hun boeken. Theun de Vries uit Amsterdam reageerde als volgt:

Ik ken
mijn pen
en weet
nooit glee
zij uit:
't geluid
van lastertaal
vindt zij banaal
mijn klus
is dus:
een vloek
in 't boek
pas goed
als 't moet.

–
Heb dank
voor 't slank
cadeau,
de show
van 't woord
gaat voort.
mevrouw, mijnheer
ik groet u zeer.

M. Janssens, Alphen aan den Rijn

Dominees naar Israël

Op initiatief van kollega Van Dijk uit Hattem had de stichting 'Christenen voor Israël' een studiereis voor jongere predikanten georganiseerd. Er was nogal wat animo voor vanuit de predikanten en de meeste kerkeraden waren royaal in het verlenen van studieverlof. Maar liefst 16 NG dominees gingen mee. En zo hebben we tien dagen met elkaar opgetrokken. We hebben het onderling heel goed gehad, hoe verschillend we ook zijn, wat voor verschillende gemeentes we ook dienen en hoe divers allerlei opvattingen onder ons ook aanwezig zijn. In dit artikelje wil ik u een enkele indruk geven van wat wij in deze dagen zijn tegengekomen. Niet een reisverslag dus, maar ik haal een aantal punten naar voren die mogelijk voor de lezer interessant zijn.

En laat ik dan direkt met een heikel punt mogen beginnen. De stichting, die een maandelijkse krant uitgeeft, bleek bepaald niet door alle deelnemers enthousiast begroet te worden. Een paar predikanten hebben daarom afgezien van deze reis. 't Gaat dan vooral over het punt dat de stichting een heel duidelijke visie heeft op de staat Israël, op het land en het volk, op de manier waarop je de Schriften, mn. profetieën, leest en dat er weinig tot geen mogelijkheden lijken te zijn om op hun zienswijze kritisch in te gaan. De stellingname van de stichting no-digt daartoe niet bepaald uit. De eerste dagen van ons bezoek proefde je dan ook de spanning op dit punt. Maar al redelijk snel barstte de discussie los en werd er intensief met elkaar gesproken en naar elkaars visie geluisterd. Het werd af en toe haast een fel en emotioneel debat. En het was goed. Niet dat we het met elkaar eens werden, maar ik heb wel de indruk dat er meer duidelijkheid ontstaan is zowel bij de stichting als bij de deelnemers over elkaars motieven. En de verwachting is dat het gesprek op een of andere manier nog zal worden voortgezet. Heel globaal gezegd gaat het over vragen als: Valt er nog iets bijzonders te verwachten voor het joodse volk? Wat is de betekenis van de vestiging in 1948 van de staat Israël? En wat heeft die ons vandaag te zeggen, worden wij hiermee gekonfronteerd met onze houding naar joden toe? Verwekken wij hen tot jaloersheid? Maken wij op dit moment, in de komst van vele joden naar het land Israël, een vervulling mee van profetieën als Ez. 36 (vs. 24)? Wat is de betekenis in deze dingen van Christus' komst, kruisiging en opstanding? Over deze vragen en wat er mee samenhangt is in de groep zeer intensief nagedacht en vele lange gesprekken werden hiermee gevuld. Ons eerste reisdoel in het land was Yad Vashem, de plaats waar Israël de 6.000.000 joden herdenkt die in de 2e wereldoorlog zijn omgekomen. Onze gids zei: dit is een goede plaats om te

beginnen, anders begrijp je de achtergrond van Israël niet. Het is een uiterst sobere plek, en juist daardoor enorm indrukwekkend. De naam van deze herdenkingsplaats komt uit Jes. 55,6, waar de HERE zegt: Ik geef hun ... een gedenkteken en een naam. De meeste indruk op mij maakte het kindermunument, ter herinnering aan de 1.500.000 omgebrachte joodse kinderen. We hebben een aantal gesprekken gehad met joden, o.a. met de ook in Nederland wel bekende Wiesje de Lange. En natuurlijk spraken we vooral over hun geloof. Wat ons in deze gesprekken sterk opviel was het 'mense-lijke element' in hun verhalen. Lev. 17,11 kwam een aantal keren ter sprake – de tekst waarin geopenbaard wordt dat de verzoening van God afkomstig is. Maar het woord 'verzoening' kregen onze sprekers om zo te zeggen niet uit hun mond. Dat gebeurde pas bij verder doorvragen en wat bleek? Verzoening is het resultaat van iemands bekering. De mens is Gods partner in alles, inclusief de verzoening! Wat verder teleur stelde was dat er zo weinig te bespeuren was van een Messias-verwachting. Ook hebben we gesproken met de (joodse) voorganger van de Messias-belijdende gemeente van Tiberias. Hij vertelde ons dat de gemeente in het begin veel met tegenstand te maken had. Van het gebouw waar de gemeente samenkwam werden ruiten ingegooid en ook vond er brandstichting plaats. Verder was er eens op diverse plaatsen in Tiberias een lijst opgehangen met daarop de namen van mensen die in Jezus als de Messias geloven met de oproep erbij om contact met deze mensen en hun kinderen te mijden. Nu was er wat meer tolerantie. Die lijst trouwens werkte niet alleen negatief, maar ook positief. Er waren mensen die juist contact zochten met iemand van de lijst en ze maakten zich bekend als ook Messias-belijders! Wat mij opviel bij deze voorganger was dat hij stelde dat Jezus voor hem het belangrijkste is – en het is een geweldige ervaring om dat van een jood te horen – en dat hij tegelijk de oudtestamentische profetieën over terugkeer van het joodse volk naar het land letterlijk neemt, ook dus na alles wat Christus voor ons heeft gedaan. Ook verwachtte deze broeder een herbouw van de tempel. Niet een tempel om offers te brengen tot vergeving van onze zonden, maar zoals de oudtestamentische offers vooruit wezen naar Christus, zo zullen, in zijn opinie, de offers in de herbouwde tempel naar Christus terug wijzen. De stad Jeruzalem waarin zoveel gebeurd is, heeft op velen van ons aardig wat indruk gemaakt. Wat wel heel schrijnend is, vond ik, is dat bij de plaats van de vroegere tempel, van

het heilige der heiligen, nu een moskee en de Rotskoepel staan. Dit heiligdom voor moslems fungeert van alle kanten als een blikvanger. En dat in de stad waar onze Heiland het heil voor ons verwierf!

We hebben ons ook wat met politiek bezig gehouden. O.a. met de vraag of Israël Samaria en Judea, de 'bezette gebieden' zoals ze in onze media genoemd worden, moet afstaan aan de Palestijnen. En wat moet er met de Golan gebeuren? We hebben geen ontmoeting met Palestijnen en Arabieren gehad, maar uit de informatie die we van politici ontvingen (zowel iemand van de regeringspartij – de Arbeiderspartij – als iemand van de oppositie, van de Likoeed) is ons wel duidelijk geworden dat het een moeilijk probleem is voor de mensen daar. Alle deelnemers waren aan het eind van de reis moe en voldaan. Zonder dat je a.h.w. een 'Israël-fanaat' gaat worden, vond iedereen het heel goed om een tijdje te hebben doorgebracht in het land waarin de Here Jezus heeft geleefd. Allerlei dingen uit de Bijbel kun je nu veel beter en konkreter voorstellen. Ik had me bijv. nooit gerealiseerd dat de woestijn direkt buiten Jeruzalem ligt en dat het land werkelijk bezaaid is met stenen, vgl. Ps. 91,12. En een Schriftwoord als: Rondom Jeruzalem zijn bergen; zo is de HERE rondom zijn volk uit Ps. 125 spreekt nu veel sterker. Kortom: niemand van ons had spijt te zijn mee geweest. Integendeel! Er waren zelfs geluiden te horen dat een dergelijke onderneming voor iedere aanstaande predikant een 'must' is. Tot slot nog een opmerking uit de joodse traditie. Weet u waarom de joden twee platen met geboden hebben? Wel, God vroeg aan het joodse volk: „Willen jullie mijn geboden hebben?” Het volk zei: „Wat kost dat?” Antwoord: „Niets!” Het volk: „Wat?!” Weer hetzelfde antwoord: „Niets.” Toen zei het volk: „Doe er dan maar twee!”

Zending

B. Wielenga, Richmond, Zuid-Afrika

En laat jonge weduwen trouwen

Paulus was niet zo wereldvreemd als sommigen hem afschilderen. Zijn advies aan Timotheüs dat jonge weduwen zouden moeten hertrouwen, was nuchter en getuigt van inzicht ook in seksuele aangelegenheden. Hij was niet alleen bezorgd over het heil van deze zusters maar ook over de goede naam van de gemeente en uiteindelijk van haar Heer Jezus Christus. Maar als dat nu niet kan, hertrouwen, ook als men dat wil? En als zo'n jonge weduwe dan in zonde valt, zoals dat heet, wat moet je dan als gemeente? Daarover gaat dit artikel.

De positie van een weduwe

Een paar jaar geleden werd ze weduwe; ze bleef achter met haar jonge kinderen in het huis waar ze sinds haar huwelijk altijd gewoond had. Dat huis werd niet haar eigendom bij de dood van haar man; het huis met alles wat er in was, koeien en kinderen inbegrepen, bleef in bezit van haar schoonfamilie; ja, ook zij zelf was en bleef deel van de familie van haar man, die destijds een behoorlijke bruidsprijs voor haar had betaald. Zij kan dus niet gaan en staan waar ze maar wil, tenzij zij haar kinderen opgeeft, afgezien nog van huis en haard. Zo'n schoonfamilie heeft dus alle rechten, de weduwe alleen maar plichten, ook al is ze de vrouw des huizes en de moeder van het gezin. Zij kon ook niet erven van haar man, tenzij hij daar speciaal bij testamentaire beschikking een regeling voor getroffen zou hebben via een notaris. Maar in deze traditionele wereld komt dat zelden of nooit voor. De rechten van een individu zijn ondergeschikt aan die van de gemeenschap, zeker als het een weduwe betreft.

Wat ik al verwachtte, gebeurde. Een man kwam steeds regelmatig bij onze zuster over de vloer. Het werd een publiek geheim dat ze een verhouding hadden. Het kwam ook ons ter ore. Vandaar dat wij het aan de orde stelden tijdens een van onze bezoeken. Zij ontkende niet. Ze begreep ook best dat dit niet de bedoeling was volgens de bijbel. Op mijn vraag waarom ze niet met haar vriend trouwde, reageerde ze aanvankelijk

wat terughoudend. Maar ze zou het er met hem over hebben. Bij een opvolgesprek bleek dat het probleem niet bij hen lag. Ze wilden wel trouwen, maar waren bang het aan te kaarten bij haar schoonfamilie. Ik drong er bij haar op aan om de familie toch maar eens te polsen, want zo doorgaan kon toch ook niet. Later kregen we de reactie van de familie te horen: onder geen voorwaarde mocht ze hertrouwen behalve met iemand uit de eigen familie. De erfenis moest koste wat kost voor de familie behouden blijven; niet alleen het huis, de koeien en de kinderen maar ook zij zelf werd beschouwd als familiebezit. Dat eventueel via de rechtbank de onroerende goederen van de erfenis voor de familie veilig gesteld konden worden, was niet voldoende. Geen huwelijk met wie ook buiten de familie werd toegestaan. Dat zij een relatie onderhield met iemand, deerde de familie niet; officieel wist men daar niets van. En wat officieel niet bekend is, bestaat volgens de tradities hier dan ook niet. Dat zou oogluikend worden getolereerd. Als er uit deze onwetige relatie dan een kind geboren zou worden, zou naar gewoonte de man schadevergoeding aan de familie moeten betalen. Het bezit van de familie is dan beschadigd, en dat moet natuurlijk vergoed worden. Het kind in kwestie zou gewoon een buitenechtelijk kind zijn, zoals er miljoenen in Afrika rondlopen.

De positie van de gemeente

Als gemeente zit je dan in een moeilijk parket. Natuurlijk zouden we onze zuster onder censuur hebben kunnen zetten. Zonde is zonde, en het gebod is duidelijk, nietwaar? Maar gesteld dat ze deze relatie zou hebben afgebroken, binnen de kortste keren zou ze in dezelfde nesten hebben gezeten. Want er wordt genadeloos jacht gemaakt op zulke jonge weduwen. Menig man, getrouwd of niet, zal proberen bij haar in bed te komen. Ze zal pas rust kennen, zodra er een man over de vloer en in haar bed komt. Dan wordt het jachtseizoen gesloten verklaard. In vroeger tijden gaf het leviraatshuwelijk zulke weduwen bescherming. Een broer van de overleden man trouwde de weduwe; hij nam er gewoon een vrouw bij. Dan was ze in elk geval beschermd, en werden haar kinderen opgevoed in een beschermde omgeving. En de erfenis bleef in de familie – dat vooral! Maar tegenwoordig funktioneert dat leviraatshuwelijk niet meer – er zaten ook genoeg nare kanten aan voor weduwen – en als een familielid van de overleden man het al voorstelt, zitten er vrijwel altijd seksuele motieven achter. Na een jaar of zo wordt de vrouw alsnog op straat gezet.

Wat moet een gemeente in zo'n situatie? Paulus' advies kan niet worden opgevolgd. Kerkelijke tucht mist hier elke zin. Het zou uitlopen op afsnijding van de gemeente van iemand die echt de Heer wil volgen maar op dit punt

gewoon geen kans ziet te doen wat de Bijbel vraagt. Doel van tucht is het behoud van een zondaar. In dit geval zou het tegendeel worden bereikt, afgezien van de vraag of onze zuster werkelijk een tuchtwaardige zondares is.

Tegelijk kan een gemeente er natuurlijk niet in berusten dat iemand duidelijk tegen het gebod van God ingaat. Oogluikend toelaten van deze situatie zou ook wel eens een negatief effect kunnen hebben op de huwelijksmoraal in deze omgeving, waar het huwelijk toch al laag staat aangeschreven. We hebben er dus iets aan gedaan. Of we inderdaad de juiste weg zijn ingeslagen, zal in de toekomst moeten blijken.

Een compromitterend compromis?

Onofficieel heb ik de relatie tussen onze zuster en haar vriend aanvaard. Niet officieel in het midden der gemeente in een publieke eredienst: de schoonfamilie zou dan zich gedwongen hebben gevoeld in te grijpen, wat wel eens op de dood van de vriend zou hebben kunnen uitlopen. Wat onofficieel is, weet men niet. Ik heb gezegd dat ik deze relatie aanvaard als was het een huwelijk. Ze worden dan ook geacht als gehuwden te leven in liefde en trouw. Die belofte hebben ze gegeven, en daar worden ze dan ook aan gehouden. Bij 'huwelijks'ontrouw zal de gewone tuchtprocedure volgen die de kerkorde voorschrijft. Tegelijk heb ik onofficieel de gemeente ingelicht. Duidelijk zal moeten zijn dat dit niet behoort te kunnen maar dat de situatie ons dwingt tot dit compromis. De gemeente zal haar verantwoordelijkheid tegenover deze mensen op zich moeten nemen; ze zal op hen moeten toezien, en zo bescherming bieden aan deze realiteit die maatschappelijk op geen enkele steun kan rekenen. Als de samenleving te kort schiet, zal de gemeente wegen moeten vinden om haar leden bij te staan en te houden niet aan de letter maar aan de geest van het gebod.

Kompromissen sluiten is nooit makkelijk. En de vraag of dit compromis toch niet compromitterend is voor de Heer en zijn gemeente, is bij mij nog niet helemaal tot zwijgen gebracht. Maar we hebben het gesloten niet op hoop van zegen maar in het vertrouwen dat de Heer alle dingen ten goede kan keren voor hen die geloven.

H. Algra, Den Helder

Meedoen of niet mee mogen doen?

Een groep jongeren wilde tijdens de kerkdienst enkele liederen uit een liedbundel zingen. Ze legden hun plan voor aan de predikant.

De dominee besprak het plan met de kerkeraad. De kerkeraad kon niet instemmen met de ideeën van de jongerengroep. Niet dat ze er geen sympathie voor op konden brengen. Nee, het probleem lag op een ander vlak. Er waren enkele leden uit de gemeente die bezwaar zouden maken tegen de te zingen liederen. En met die bezwaren moest rekening worden gehouden.

Begrip

Eén van de ouderlingen legde een paar dagen later keurig aan de jongeren uit waarom deze liederen niet gezongen konden worden. Er was ooit afgesproken dat bepaalde liederen wél en andere liederen niet tijdens de zondagse eredienst gezongen konden worden. In een aparte samenkomst zou nog wel kunnen, maar niet tijdens de eredienst. En omdat die regel zo was, zouden er enkele broeders en zusters bezwaar kunnen maken tegen het feit dat er andere liederen tijdens de dienst gezongen werden. Dat zou de christelijke sfeer in de gemeente niet ten goede komen. En of de jongeren daar begrip voor op wilden brengen.

Dat wilden de jongeren wel. Ze waren meegaand en ze hadden er begrip voor dat er gemeentelieden waren die moeite zouden hebben met bepaalde liederen. Ze konden zich ook wel voorstellen wie die mensen waren. En dat lag inderdaad wel een beetje moeilijk. Met die mensen kon je maar beter geen ruzie krijgen. Hun eigen liederen zongen ze dus wel met elkaar en niet in de eredienst.

Het klinkt allemaal heel harmonieus. Meegaande jongeren die er begrip voor hebben dat andere gemeentelieden bezwaren maken tegen hun initiatieven. Je denkt dan: was de hele gemeente maar zo, kon iedereen zich maar zo voegen naar de ander. Misschien konden de jongeren ook wel zo reageren omdat ze zich gewaardeerd en gerespecteerd voelden in de gemeente.

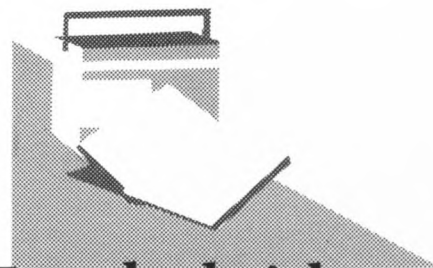
Er gebeurt nooit iets

Of....? Het kan ook anders. De reactie van de jongeren kan ook een schijn-aanpassing zijn. Er worden niet eens meer kritische vragen gesteld. Het lijkt wel of ze de reactie al verwacht hadden. Een discussie is er niet meer: dat heeft immers weinig zin? Je weet toch wel dat je in de kerk altijd afgeremd

wordt in je initiatief. Zo ging het ook nu weer. Dat was te verwachten. En zo zal het wel blijven gaan. Dat hoort nu eenmaal bij de kerk. We moeten rekening houden met elkaar. Dus gebeurt er nooit iets.

Op den duur knock-out?

Het is te waarden dat deze jongeren nog wel mee blijven doen. Er zijn al veel te veel mensen die als kleine kinderen stampvoetend weglopen als de kerkeraad een besluit neemt waar ze het niet mee eens zijn. De leden van de gemeente mogen zich echter wel eens achter de oren krabben. Zou het ook zo kunnen zijn dat er geleidelijk een andere mentaliteit binnen gaat sluipen bij deze jongeren? Misschien was het een eenmalige gebeurtenis. Dan zullen ze een volgende keer gewoon mee kunnen doen. Maar als bij jongeren het idee gaat leven dat je in de kerk niet wordt ingeschakeld, maar juist wordt uitgeschakeld heeft dat ernstige gevolgen voor het leven in de gemeente. Over 10 jaar zal de gemeente daar dan de wrange vruchten van plukken. Levende stenen worden dan dode stenen. Het heeft immers geen enkele zin om je in te zetten? Hoe harmonieus de reactie van de jongeren ook lijkt, op de langere termijn zou het wel eens zo kunnen zijn dat de gemeente bezig is een jongere generatie van zich te vervreemden. Wie niet mee mag doen, doet op den duur ook niet meer mee. Je wordt uitgeschakeld. Knock-out voor het werk in de kerk.

Jeugdrubriek

Welk getal is de juiste?

1. Hoeveel jaar was de zieke man bij het badwater van Bethesda al verlamd?
Johannes 5:5
25 jaar, 38 jaar of 46 jaar
2. Hoeveel mensen werden er gedood toen de toren van Siloam omviel?
Lucas 13:4
5, 12 of 18
3. Nadat de discipelen hun netten in opdracht van Jezus aan de andere kant van de boot hadden uitgooid, hoeveel vissen vingen ze toen?
Johannes 2:11
148, 153, 167
4. Hoe oud was Mozes toen hij naar de farao in Egypte werd gestuurd door God om te zeggen dat deze de Israëlieten moest laten gaan?
Exodus 7:7
80, 90 of 95
5. Hoeveel mensen aten van de 5 broden en 2 vissen die de apostelen van Jezus moesten uitdelen?
Marcus 6:44
500, 2000 of 5000
6. Met hoeveel slagen mocht men iemand maximaal slaan als hij schuldig was verklaard door de rechter?
Deuteronomium 25:3
40, 50 of 100
7. Hoeveel maal heter dan normaal stookten de knechten van Nebukadnessar de oven toen de 3 vrienden van Daniël er in geworpen zouden worden omdat ze niet wilden buigen voor deze koning?
Daniël 3:10
5x, 6x of 7x
8. God toont Johannes (boek Openbaring) in een droom hoe de nieuwe hemel en de nieuwe aarde er na Jezus' terugkomst uit zal zien. Johannes ziet daar ook de boom des levens staan. Hoeveel maal per jaar draagt deze vruchten?
Openbaring 22:2
4 maal, 6 maal of 12 maal

G. Wijkhuizen-van Vuuren, Den Helder

De oplossing van de vorige puzzel was: oproep: Ik wens jullie allen een gezegend 1995.

Huib Noordzij,
Portret van de Reformatie.
(Woord en Wereld 25)
77 blz.; zonder prijsopgave
ISBN 9050460224
Uitg. Woord en wereld, Bedum

Drs. Pieter van Kampen,
Na het laatste uur.
Geloof in reïncarnatie en Christelijk geloof.
220 blz., f 32,50
ISBN 9029711663
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. R. Kuiper,
Herenmuiterij;
Vernieuwing en sociaal conflict in de antirevolutionaire beweging 1871-1894. (Transparant reeks)
100 blz., f 24,95
ISBN 9050304826
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Drs. J.B. Wilmink e.a.,
Kind en geloven.
Opvoeding & Onderwijs-reeks nr. 2.
80 blz., f 9,-
ISBN 9080083674
Uitg. PPC/Zwolle en GHBO/Zwolle

Dr. A.Th. van Deursen e.a.,
Overheid en publiek belang.
Jhr.mr. A.F. de Savornin Lohman, Christelijk-Historische Unie en reformatorische politiek.
95 blz., f 13,90
ISBN 907201619X
Uitg. Marnix van St. Aldegonde Stichting, Nunspeet

Henri Veldhuis (red.),
Onrustig is ons hart ...
Mens-zijn in christelijk perspectief.
192 blz., f 29,90
ISBN 9023916700
Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Antonie Vos Jaczn.,
Johannes Duns Scotus.
Serie: Kerkhistorische Monografieën.
284 blz., f 39,50
ISBN 9050304176
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Ina Sipkes de Smit,
Voor jou wel duizend lieve namen.
(Gedichtenbundel)
48 blz., f 13,90
ISBN 9029712562
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m. VBOK, Amersfoort

M.R. van den Berg,
Opgediept.
(gebundelde artikelen)
105 blz., f 23,90
ISBN 9066511702
Uitg. Van den Berg, Kampen.

Jenny Vader-Lemstra,
Geen zorgenkind?!
75 blz., f 17,90
ISBN 9029712619
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m. VBOK, Kampen

A.D. Aarnoudse e.a.,
50 jaar Driestar in een veranderende samenleving.
224 blz., f 29,50
ISBN 9061404053
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen i.s.m. Chr. Hogeschool De Driestar.

Drs M. van Campen,
Kernteksten uit de zendbrief aan de Kolossenzen.
(Schriftwerk; handreiking voor persoonlijke meditatie en gemeenschapelijke bijbelstudie.)
90 blz., f 14,90
ISBN 9061404126
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

Jakob van Bruggen,
Het licht in de spiegel.
Zeven kerstverhalen.
122 blz., f 22,50
ISBN 9029712244
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. K. Spronk,
Jozua. Een praktische bijbelverklaring.
Serie: Tekst en toelichting.
187 blz., f 34,90
ISBN 9024282233
Uitg. Kok, Kampen

Dr. A. Noordegraaf,
Eredienst en gemeenteopbouw.
44 blz., f 8,75
ISBN 9072462165
Uitg. Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn

Ineke van Dok-Mak, psych. drs,
Als balsem in de wonden.
Ziekte en genezing vanuit bijbels perspectief.
100 blz., f 19,90
ISBN 9029712570
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Drs. N. Dijkstra-Algra, e.a.,
Help! Ik ben ambtsdrager. Een praktische cursus voor het werk.
(Een uitgave van CeGeboek, voorbereid door de Werkgroep Toerusting van het Confessioneel Gereformeerd Toerustingscentrum.
62 blz., f 12,50
ISBN 9029712554
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m. CeGe Boek.

Mirjam Neele (samenstelling),
Ik zoek ogen die luisteren.
'Geschreven portretten' van hulpvragers bij de VBOK.
88 blz., f 19,90

ISBN 9029712600
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m. VBOK, Amersfoort

Ds. C. van de Velde,
Ik vouw mijn handen.
Een handvol gebeden.
62 blz., f 14,90
ISBN 902971249X
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m. Filippus, Arnhem

Recht op een gaaf leven.
Pleidooi voor de rechten van (ex-)psychiatrische cliënten.
Ter herinnering aan het leven en werk van Luitsen Koetsier.
131 blz., f 22,50
ISBN 9024284171
Uitg. Kok, Kampen

Inge de Visser-Oostdijk,
Doe je mee uit dankbaarheid?
(tekeningen van Janni Groen-Meijering)
108 blz., f 22,50
ISBN 9060159845
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Dr. J.W. Maris en dr. F. van der Pol (red.),
De zonde uit beeld.
Bijbels schuldbesef en modern levensgevoel.
165 blz., f 27,50
ISBN 9055600253
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Henk Koesveld,
Rowan.
Een verhaal uit de middeleeuwen. (jeugdboek)
255 blz., f 29,75
ISBN 9055600202
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Dr. Willem J. Ouweneel,
Godsverlichting.
De evocatie van de verduisterde God; een weg tot spiritualiteit en gemeentopbouw;
282 blz., f 39,90
ISBN 9060648498
Uitg. Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

Kerknieuws

Stichting Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (Stagg)

Op maandag 13 maart 1995 hoopt de Stagg weer de jaarlijkse gespreksdag voor de predikantsvrouwen te organiseren. Zoals gebruikelijk staat deze dag onder leiding van Hermine de Rijk uit Culemborg en zal weer plaats vinden in de Jeruzalemkerk aan de Troosterlaan in Utrecht. Het te bespreken onderwerp luidt dit jaar: 'Geloofs-overdracht in verband met onze kinderen'. U kunt zich aanmelden d.m.v. het formulier, dat u een dezer dagen krijgt thuis gestuurd. De bijdrage aan deze dag zal ook nu weer slechts f 25,- (incl. lunch) per deelnemer zijn.

Ned. Geref. Kerk van Maastricht

De NGK Maastricht zoekt voor 1995 *dringend* preekvoorziening voor de volgende zondagen: 5 maart, 23 juli en 17 december.

Welke predikant of student met preekconsent is bereid op een dezer zondagen voor te gaan? Ook Chr. Geref. predikanten worden van harte uitgenodigd te reageren. U kunt contact opnemen met mevr. R. Meijer-Kuipers te Maastricht, tel. 043-615275.

Programma L'Abri-Utrecht

De bedoeling van de dinsdagavonden is te komen tot een gesprek over grondvragen van deze tijd. Juist zij, die niet christen zijn, zijn hartelijk welkom en worden uitgenodigd mee te denken en mee te discussiëren. Iedere avond begint om 20.00 uur met koffie of thee en eindigt om 22.00 uur.

Dinsdag 17 januari Relaties I – Seksualiteit als metafoor. R. Kuiper

Dinsdag 31 januari Films in de jaren '90 I – De road-movie als metafoor voor het leven. T. Ramaker

Dinsdag 7 februari Vrijheid in de jaren '90 I – Vrijheid en jeugdcultuur. W.G. Rietkerk

Dinsdag 21 februari Relaties II – Jezelf en de ander. Over Levinas. R. Kuiper

Dinsdag 7 maart Films in de jaren '90 II – Het lichaam in de film. T. Ramaker

Dinsdag 21 maart Vrijheid in de jaren '90 II – Vrijheid en wetticisme. H. Reitsema

Dinsdag 4 april Vrijheid in de jaren '90 III – De mens als persoon, structuur en verhaal. H.G. Geertsema

Weekend-programma L'Abri-Eck en Wiel

27-29 januari 'Na het laatste uur'

Weekend waarin we nadenken over het leven na dit leven. Met medewerking van Pieter van Kampen, die onder deze titel een nieuw boek gepubliceerd heeft, waarin hij zich voorname-lijk richt op het reïncarnatie-geloof.

vrijdag 20.00 u. Bijbelstudie

zaterdag 10.30 u. 'Is er leven na de dood?' R. Kuiper

15.00 u. 'Na het laatste uur'. Over reïncarnatie. P. van Kampen

20.00 u. Film

zondag 12.00 u. Samenkomst

24-26 februari Kunstweekend 'Hoe landt Kunst?'

In dit weekend staat de filmkunst en muziek centraal. James Shivers is onze gast.

Hij is medewerker in het Zwitserse L'Abri en houdt zich veel met literatuur en film bezig. Zijn lezingen zullen in het Engels zijn, maar er kan vertaald worden. Chris bespreekt in zijn lezing de Russische componist Schnittke: kunst mag weer een boodschap hebben.

vrijdag 20.00 u. Film as our neighbour's voice. J. Shivers

zaterdag 10.30 u. Alfred Schnittke en zijn boodschap. Chr. de Jong

15.00 u. Contemporary filmdirectors. J. Shivers

20.00 u. Film- en muzieklavond

zondag 12.00 u. Samenkomst

24-26 maart 'Waar is God in deze tijd?'

Een paar jaar terug spraken theologen over Godsverduistering.

Zij gaven daarmee aan dat het geloof niet meer aansluit bij het moderne levensgevoel. Zitten wij vast in een gevoel van machteloosheid? Waar is God in deze tijd?

vrijdag 20.00 u. Bijbelstudie door T. Ramaker

zaterdag 10.30 u. Godsverlichting (n.a.v. recent boek van W.J. Ouwe-neel). R. Kuiper

15.00 u. Waar is God in deze tijd? (n.a.v. gelijknamige bundel over het werk van H. Berkhof). W.G. Rietkerk

20.00 u. Film

zondag 12.00 u. Samenkomst

De kosten voor een weekend zijn

f 50,- en voor veelverdieners f 65,-.

Slaapzak en (als je die hebt) muziekinstrument meenemen.

Ieder weekend begint vrijdagavond 20.00 uur en eindigt 's zondags 14.30 uur.

L'Abri-Nederland

Kromme Nieuwegracht 90, 3512 HM Utrecht, Tel.: 030-316933

Giro nr. 2069742

Rabobank te Maurik nr. 34.11.03.586

Het huis in Utrecht is open op dinsdag, woensdag en donderdag van 9.00 tot 17.00 uur (wel even aanbellen). Er is

een studiekamer met een cassettebibliotheek en ander L'Abri-materiaal. Iedereen is welkom voor studie en/of gesprek.

Het weekend- en zomerprogramma vindt in Eck en Wiel plaats. Het adres is:

Huize Kortenhoeve, Burg. Verbrughweg 40, 4024 HR Eck en Wiel. Tel.: 03449-1914 (b.g.g. 1925)

Conferentie NGK-CGK

Zaterdag 13 mei wordt in Almere een conferentie belegd over samenwerking tussen de Nederlands Gereformeerde en de Christelijke Gereformeerde Kerken. Uitgenodigd zijn vooral ambtsdragers die kerken, die een plaatselijke vorm van samenwerking hebben, die met samsprekingen hiertoe bezig zijn of die deze samsprekingen zouden willen beginnen; maar ook (leden uit) andere kerken en andere belangstellenden zijn welkom. Het zal op deze conferentie gaan over 'Verandering en eenheid'. Door het leven in de eenheid in Christus zijn veranderingen in de gemeente onvermijdelijk. De bedoeling is kerkeraden te stimuleren in hun leiding geven aan de samenwerking en haar gevolgen. Belangstellenden wordt gevraagd deze datum te reserveren. Deze conferentie wordt door de NGK/CGK Almere georganiseerd in opdracht van het Landelijk Samenwerkingsoverleg. Kerkeraden uit zgn. samenwerkingsgemeenten ontmoeten elkaar daarin regelmatig voor onderling overleg en advies. Deze landelijke conferentie is de vierde sinds 19870. Nadere informatie volgt.

Ned. Geref. Kerk van Amersfoort

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op drs. J.H. Veeffkind, predikant van de gemeente Krommenie.

Opbouw- en toerustingsdag van de vereniging 'De Christenvrouw'

Deze bijeenkomst wordt gehouden op:

Datum: Dinsdag 17 januari te Groningen

Adres: Het Tehuis, Lutkenieuwstraat 13

Onderwerp: 'Geestelijke Wapenrusting'

Spreker: Dhr. Dato Steenhuis te Nijverdal

Aanvang: 9.45 uur. Einde ca. 12.00 uur

Iedereen is van harte welkom. De toegang is vrij (collecte). De koffie staat klaar! Inlichtingen: Baron Bentinckstraat 51, 7731 EK Ommen. Telefoon 05291-56729.

'Weggeleden uit het geloof'

Wie komt hier niet mee in aanraking, in eigen familiekring, bij vrienden, bij kinderen, enz. In nummer 3 van 21 januari 1995 wordt over 'Weggeleden uit het geloof' geschreven. Een gesprek met Anouk: „Ik voelde me in de steek gelaten". Er blijft altijd wat hangen, we mogen vertrouwen houden. Uit het geloof weggeleden en ten diepste dat geloof toch missen. Dat gemis is een bezit.

Een themanummer, bijzonder geschikt voor gebruik in diensten, op gesprekskringen, bijbelstudiegroepen e.d. Voor meer informatie: Stichting Elisabethbode, Postbus 2, 7260 AA Ruurlo. Telefoon 05735-2233

Vakantieweken voor lichamelijk gehandicapten en ouderen van de Chr. Geref. Kerken in 1995

De werkgroep Recreatie Lichamelijk Gehandicapten, uitgaande van het deputaatschap in de gezondheidszorg, organiseert dit jaar wederom een drietal vakanties.

In het voorjaar hopen we van 6 tot 12 mei op reis te gaan met de Prins Willem Alexander, een geheel aangepaste boot. De meeste dagen wordt er gevaren, maar er is ook gelegenheid de wal op te gaan. Hierbij zijn wij vaak

te gast bij de plaatselijke kerk. Omdat het vorig jaar goed bevalen is, hebben we van 4-8 september (een mid-week) 5 aangepaste bungalows in vakantiepark 'Het Timmerholt' in Westerbork gereserveerd. We kunnen zo 15 gasten – met 10 stafleden als verzorging – een wat huiselijke vakantie bieden.

De vakantie in het F.D. Roosevelthuis in Doorn is van 4-11 november. Dit is een ruim en gezellig opgezet huis, midden in de bossen. Iedere gast (ook een echtpaar) heeft een eigen kamer. Wij proberen een zo gevarieerd mogelijk programma te maken, zodat het deze week echt vakantie zal zijn. Min of meer 'vaste' programma-onderdelen zijn: een dagje uit, een kooroptreden, een spreker, bijbelstudie-ochtend en een zondagmiddagwandeling zo mogelijk samen met een jeugdvereniging.

De verzorging is in handen van vrijwilligers waaronder in ieder geval voldoende verpleegkundigen zodat deskundige hulp aanwezig is. Bovendien is gedurende de week (niet in het Timmerholt) een arts en een predikant aanwezig.

Verder bestaat er nog de mogelijkheid om onze aangepaste 4-persoons caravan op de camping 'Het Grote Bos' te Doorn te huren. Deze camping is geheel aangepast en rolstoel-toegankelijk. De caravan heeft een lift en een ruime voortent; verder zijn een koelkast en kooktoestel op gas aanwezig.

Heeft u belangstelling, dan kunt u terecht bij het secretariaat van de werkgroep: Mw. Ans Boshuis-Odijk, Florijnslag 26, 3991 WL Houten, tel. 03403-79806, of mw. M. de Graaf-Floor, tel. 03480-22530.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

1995

14 jan.	Landelijke Vergadering Apeldoorn
13 mei	Ambtsdragerskonferentie Landelijk Samenwerkingsoverleg NGK-CGK; 10.30 uur te Almere
20 mei	Voortgezette Landelijke Vergadering Apeldoorn
18 sept.	Symposium 25 jaar STAGG te Amersfoort

VOORLICHTINGSAVOND

Op 20 januari leer je de EH pas echt kennen!

Op vrijdag 20 januari houdt de Evangelische Hogeschool een voorlichtingsavond. Om 19.30 uur start ons programma waarin we je alles vertellen over ons EH-Basisjaar en onze opleiding Journalistiek en Voorlichting. Je kunt er terecht met al je vragen over lessen, mogelijkheden, studiefinanciering etc. Natuurlijk zijn er ook docenten en studenten aanwezig. Kortom: de kans om onze opleidingen te leren kennen. Daarom: graag tot ziens.

Wil je vooraf meer weten
of kan je niet komen?
Vraag dan de studiegids
aan!

evangelische
hogeschool

Principiële kwaliteit

Stuur mij de studiegids.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bon opsturen naar:
EH, Postbus 957, 3800 AZ Amersfoort

„De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn”
(Spreuken 10 vs 7a)

In Christus ontslapen onze broeder

PIET ROSKAM

in de leeftijd van 78 jaar.

De kerkeraad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Urk gedenkt onze broeder met grote waardering en dankbaarheid, ook om zijn trouwe ambtsdienst als ouderling en scriba in de gemeente. Wij geloven dat zijn gedachtenis ons tot zegen zal zijn.

De Vader der barmhartigheden en de God aller vertroosting drage onze zuster en haar kinderen en kleinkinderen in Zijn eeuwige armen.

Namens de Nederlands
Gereformeerde Kerk te Urk,
december 1994,
ds J.J. van Es, praeses
J. Brouwer, scriba